

Pražská vysoká škola psychosociálních studií

Hekrova 805, 149 00 Praha 4

**Strach: Zdroje a prožívání jeho specifické simulované
formy**

Milan Vedral

Vedoucí práce: PhDr. Martin Kuška, Ph.D.

Praha 2015

Prague College of Psychosocial Studies

Hekrova 805, 149 00Praha 4

**Fear: Resources and experience of its specific
simulated form**

Milan Vedral

The Diploma Thesis Work Supervisor: PhDr. Martin Kuška, Ph.D.

Praha 2015

Anotace

Tato bakalářská práce se zabývá strachem a jeho specifickými formami. V teoretické části se práce zabývá strachem a jeho projevy v různých pojetích. Ukazuje různé formy strachy z psychologického a fyziologického hlediska. Jako psychologické formy strachu jsou uvedeny a vysvětleny typy sociální fobie a panická porucha. Fyziologickými projevy strachu jsou v práci zmíněny husí kůže a její piloerекce, třesavka v oblasti páteře známá jako mráz v zádech, nebo erekce bradavek. Práce také přichází se speciálními formami strachu, jakými jsou strach ze zesměšnění a strach z bolesti a dále vysvětluje jejich symptomy a důsledky. V praktické části se práce zabývá autorovým experimentem, ve kterém se pokouší potvrdit nebo vyvrátit české přísloví “leze mi mráz po zádech“ jinak řečeno, zda při reakci na strach dochází ke snížení teploty v oblasti zad.

Klíčová slova

Strach, formy strachu, husí kůže, erekce bradavek, polierекce, sociální fobie, panická porucha, mrazení v zádech, gelotofobie

Abstract

This bachelor thesis deals with fear and its specific forms. In Theoretical part it is about fear and its expressions from different conceptions. It shows various forms of fear in psychological and physiological fields. As a psychological forms of fear are shown and explained types of disorders as social phobia or panic disorder. As a physiological problems are mentioned manifestations of goose bumps and its piloerection, spine chills as a freezing feeling in a back area or nipple erection. Thesis also comes up with special forms of fear as a fear of being laughed or a fear of pain and explains their symptoms and consequences. In practical part it is about author's experiment where tries to confirm or disprove czech proverb "freeze is crawling on my back" which means that the temperature in human's back area drops down during the fear reaction.

Keywords

Fear, forms of fear, goose bumps, nipple erection, piloerection, social phobia, panic disorder, freeze in a back, gelotophobia

*Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci zpracoval samostatně a použil jen
prameny uvedené v seznamu literatury.*

*Souhlasím, aby práce byla uložena v informačním systému Pražské vysoké
školy psychosociálních studií a zpřístupněna ke studijním účelům.*

.....

podpis

Děkuji PhDr. Martinu Kuškovi, Ph.D. za odborné vedení mé bakalářské práce, všem dívkám, které byly ochotné se účastnit experimentu, jenž byl nutný pro zpracování této práce. Děkuji.

Obsah

1. Úvod	9
2. Vymezení pojmu strachu	10
2. 1 Psychologie	10
2. 1. 1 Sociální fobie	11
2. 2 Politologie.....	12
2. 2. 1 Strach z komunismu	13
3. Vybrané formy strachu a jejich prožívání	13
3. 1 Základní formy strachu	13
3. 1. 1 Pozitivní.....	14
3. 1. 2 Negativní	15
3. 2 Kosmický řád.....	15
3. 2. 1 První požadavek.....	16
3. 2. 2 Druhý požadavek	17
3. 3 Strach z bolesti	18
4. Další formy strachu	19
4. 1 Strach ze zesměšnění	19
4. 2 Strach ze svobody.....	21
5. Přehled rčení, přísloví a pojmů souvisejících se strachem a specifické fyzické projevy, teplotní změny a emoce	22
5. 1 Odvázat se do lvího doupěť	22
5. 2 Panická porucha.....	22
5. 3 Husí kůže	25
5. 4 Mrazení v zádech, neboli třesavka v oblasti páteře.....	26
5. 5 Spouštěče erekce bradavek	27
6. Exorcismus	28
6. 1 Historie exorcismu, jeho proměny napříč staletími a vizualizace pekelného vládce	29

7. Experiment	38
7. 1 Zkoumaný problém.....	38
7. 2 Cíle výzkumného šetření	38
7. 3 Metoda	38
7. 4 Výběr zkoumaných osob	39
7. 5 Hypotézy	40
7. 6 Nástroje	40
7. 7 Analýza dat.....	40
7. 8 Rozhovory s probandy.....	45
7. 9 Diskuze.....	45
8. Závěr	47
Literatura	49
Přílohy	52
Příloha 1- Informovaný souhlas.....	52
Příloha 2- Dotazník k výzkumnému experimentu	53
Příloha 3- Rešerše k výzkumnému experimentu	54
Příloha 4- Tabulka záznamů dat.....	55
Příloha 5- Fotografie z videa použitým v experimentu	56

1. Úvod

Strach je každodenní záležitostí. Hlavní účel práce však vidím ve svém výzkumném experimentu, díky kterému, i určitou zábavnou formou, se pokusím posunout hranici reality známého českého rčení. Zaměřím se zde také směrem k náboženství, jelikož můj výzkumný experiment je založen na vyvolání strachu autentickou audio nahrávkou z kdysi probíhající exorcistické seance. Určitě se zde budu rozmlouvat o tomto konkrétním případě, kvůli kterému jsem také navštívil seminář MUDr. Prokopa Remeše. Na něm jsem měl příležitost se o exorcismu dovědět více, a proto se tato práce bude věnovat i těmto informacím. V experimentu půjde zejména o lidské tělo a jeho reakci na strach. Při rešerši jsem zjistil, že je pravděpodobné, aby se při reakci na strach projevila změna tělesné teploty. Kupříkladu proběhl výzkumný experiment, ve kterém se hrály hlavní úlohu ovce, které byly děšeny výstřely a hnacími psy. V jejich případě se zjistila produkce hormonu v nadledvinách, který ovlivňoval jejich termoregulaci. Dále se v práci zaměřím na vypracované studie, tykající se problematiky fyziologických reakcí na emoce a změny teploty. Tyto práce mi poskytnou základnu pro vytvoření komplexnějšího náhledu na toto téma. Zaměřím se také na různá rčení, přísloví a pojmy, které souvisí s fyziologickými změnami a budu se snažit vysvětlit jejich příčiny na základě vydaných studií a uskutečněných experimentů. Se strachem souvisí psychologické poruchy, jakými jsou sociální fobie nebo panická porucha. Oblast těchto poruch by má práce měla stručně obsáhnout. Zaměřím se také na různé formy strachu, jejich projevy a příčiny a také jejich pojetí od rozdílných autorů. Dle vlastních rešerší je oblast mé výzkumné sondy nezkoumaná a v tom také vidím přínos své práce. Práce by měla být důkazem, že ve vědě nemusíme ztrácet smysl pro humor, abychom dosáhli nových poznatků, které mohou jakkoliv obohatit Naše vědomosti.

2. Vymezení pojmu strachu

Strach člověka provází celý jeho život, v různých formách a různých situacích mu připravuje překážky, se kterými se musí potýkat. Snahou člověka je strach ovládnout, zmenšit nebo spoutat. Lidé o to napříč historií usilují za pomoci magie, náboženství a vědy (Riemann, 1999).

„Strach se vztahuje ke skutečnému a jasně rozpoznanému ohrožení, zatímco úzkost je reakcí na nerozpoznané či pouze imaginární ohrožení“ (Drapela, 2008, s. 28).

2. 1 Psychologie

Psychoterapie je velký přínos v oblasti psychologie, jelikož jsme díky ní schopni člověka přímo konfrontovat s aspekty jeho strachu a dát mu tak logickou rovinu a vysvětlení pro jeho úzkost. Člověku se díky této možnosti nabízí šance být schopný nalézt strach z hlediska historického, tedy okamžik, kdy se poprvé objevili příznaky vyvolány určitou situací, či zážitkem a poté se společně s terapeutem na problém podívat z nadhledu a vidět tak souvislosti, které strach a úzkost spouštějí (Riemann, 1999).

„Zkoumá jeho souvislosti s individuálně rodinnými a sociokulturními podmínkami a umožňuje konfrontaci se strachem s cílem plodně zpracovat strach a úzkost cestou zrání“ (Riemann, 1999, s. 12).

Freud uvádí rozdíly mezi strachem a úzkostí. Tvrdí, že úzkost je jakýmsi pohotovostním stádiem, stavem, kdy se člověk připravuje na nebezpečí, které by se mělo či mohlo dostavit. O strachu, míní, je základem konkrétní předmět, který v člověku strach vyvolává (Freud, 1955).

„Strach je averzivní reakcí na určitou poznanou (konkrétní) skutečnost, která v jedinci vyvolává prožitek ohrožení. Má signální a ochranou funkci. Strach může být racionální (druhými pochopitelný, případně i sdílený, přirozený) nebo iracionální (pro druhé nepochopitelný, nepříjemný),“ (Vymětal, 2007, s. 22).

Prof. Jan Vymětal přistupuje ke strachu velmi podobně jako Freud, s tím rozdílem, že, dle mého názoru, spájí Freudovu myšlenku strachu a úzkosti dohromady a vytváří z ní širší teorii strachu jako pojmu. Přidává také individuální rozdíly ve vnímání strachu, kdy se každý člověk může bát něčeho, čeho se jiní nebojí. Úzkost na druhé straně popisuje jako okolnost, která člověka sice děsí, ale neznáme její původ. Tímto se velmi přibližuje způsobu vnímání strachu a úzkosti jak ji popsal Victor J. Drapela (Vymětal, 2007).

„Úzkost i strach jsou citovými odezvami na ohrožení. Strach se vztahuje ke skutečnému a jasně rozpoznávanému ohrožení, zatímco úzkost je reakcí na nerozpoznané či pouze imaginární ohrožení“ (Drapela, 2008, s. 28).

2. 1. 1 Sociální fobie

Sociální fobie je strachem z blízkosti jiných osob a interakce s nimi. Pro lidi trpící sociální fobií je nepříjemné pohybovat se mezi ostatními členy společnosti a udržovat s nimi kontakt. Mají paranoidní způsob vnímání očních kontaktů, dotyků nebo informací, které si přeformulují do takové verze, ze které informace vychází, jako prostředek který je uráží, nebo jim sráží sebevědomí. Sociální fobie může lidem eliminovat schopnost komunikace v blízkosti cizích lidí a to jak písemné tak verbální. Může pro ně být velmi obtížné se najít v přítomnosti ostatních, proto často zůstávají separováni od větších i menších skupin například při obědě v práci. Většinu času tráví sami doma, jelikož jim to přináší pocit bezpečí. Může se také objevit přehnaná péče o zabezpečení domu či bytu (Praško et al., 2008).

„Někdy během svého života trpí sociální fobií odhadem 3 až 13 % populace. 1–3 % lidí trpí sociální fobií v kterémkoliv čase“ (Praško et al., 2008, s. 13).

Léčba fobií, stejně jako léčba posttraumatického syndromu, probíhá tak, že se nepříjemné situace, nebo věci postavíme. Po malých krocích, které by nás

nakonec měli dovést k cíli, jenž by měl vypadat tak, že jsme schopni v situaci, která nám byla předtím naprostým nepřítelem, setrvat bez úzkosti kterou byla dříve provázena (Praško et al., 2008). Existují určité rozdíly v psychoterapeutickém přístupu při léčbě PTSD (post-traumatic stress disorder) k dětem a dospělým.

„Při léčbě následků traumatu u dospělých lidí se psychologové snaží objasnit, co se vlastně stalo a celé trauma rekonstruovat. Tento postup je však těžké dodržet u dětí. Většinou se příbuzní, známí, lékaři snaží o události s dítětem a před dítětem nemluvit, a tak mu v dobré míře pomoci zapomenout. Dítě potom vypadá tak, že na celou událost zapomnělo a nemluví o ní, ale o to intenzivnější mohou být jeho myšlenky nebo sny týkající se traumatického zážitku. Psychologové se snaží postupovat tak, že nejdříve zmapují problémy, co nejpřesněji zjistí, co se dítěti stalo, a z toho potom vycházejí při dalším psychoterapeutickém postupu. Psychoterapeutické přístupy k PTSD (post-traumatic stress disorder) zahrnují především podpůrnou psychoterapii, psychodynamickou psychoterapii, kognitivně-behaviorální psychoterapii, hypnózu a skupinovou terapii. Všechny tyto přístupy se shodují, že terapie vyžaduje nové zpracování traumatického zážitku. Neznamená to jen jeho znovu vybavení, ale i práci s představami a emocemi, která vede k postupné transformaci obsahu vzpomínání“ (Vizinová a Preiss, 1999, s. 71).

2. 2 Politologie

V politologii se setkáváme poněkud s jiným druhem strachu. Vybral jsem záměrně toto téma, protože je našemu národu velmi známé a blízké. Mluvím zde o strachu z komunismu. Obraz minulosti, jaký komunistický režim zanechal, může ovlivnit rozhodnutí mnoha lidí. Já, jako člověk, který vládu komunistů vědomě nezažil, se i tak setkává s tlakem, který je usměrňováním ke snaze

ovlivnit potomstvo těch, kteří zde žili pod útlakem a zaručili tímto způsobem svým dětem bezpečí a svobodu. Nazval bych to metodou, která by se měla stát opatřením před návratem Komunistů. V případě, že se člověk zaměří na historii České republiky a prostuduje události a příběhy z dob komunistické éry, vytvoří si tak vlastní názor, jak by se měl k takovému způsobu vlády stavět.

2. 3. 1 Strach z komunismu

Pokaždé když spatřím volební tabulky, kde je možné vidět, jak se rudý sloupec dostává stále výše, vyvolává to v něm určitý strach z toho, že lidé zapomínají a v době, kdy vláda nepůsobila ani trochu stabilně, se mladí obrací k variantám, o kterých mají tušení, že by mohli být jasnější a pevnější. Kupříkladu mezi roky 1996 a 2002, Komunistická strana Čech a Moravy mohla oslavit narůst o 8,18 % platných volebních hlasů (ČSÚ, 2015).

„Stalo se zajímavým vedlejším efektem stávajícího vládnutí pravice, že znechucené obyvatelstvo začíná masověji chápat, k čemu většinou slouží jakési permanentní (a nekonečné) "vyrovnávání se s minulostí" či "ostrakizace komunistů",“ (Kozdera, 2012).

3. Vybrané formy strachu a jejich prožívání

Jsou formy strachu, kterými se budu zabývat. Budu postupovat od základů a podstaty formy strachu a postupně procházet jejími vnitřními aspekty. Strach je vnímán subjektivně, vzhledem k rozmanitosti lidských povah, jejich vnímání a předchozí zkušeností (Riemann, 1999).

„Prožitek strachu tedy patří k naší existenci. Jakkoli to platí všeobecně, každý člověk prožívá své osobní variace strachu, strachu, který existuje tak málo jako „smrt“ nebo „láska“ a jiné abstrakce. Každý člověk má svou osobní, individuální formu strachu, která patří k němu a k jeho povaze, jako má svou formu lásky a jako musí zemřít svou vlastní smrtí“ (Riemann, 1999, s. 13).

3. 1 Základní formy strachu

Základní formy strachu se odvozují od způsobu, jaký má pro člověka daný strach výstup. Díky strachu jsme schopni pudu sebezáchovy, který je

označován jako hybná síla, zachraňující člověka před smrtelným nebezpečím. V jiných případech strach omezí člověka ve fyzickém nebo psychickém výkonu, čímž může poškodit výsledek, který by byl pro daného jedince hodnocen jako pozitivní. Z tohoto rozložení strachu vychází, že je možné rozdělit formy strachu na pozitivní, či negativní. V jednom případě jako motivátor k dobrému výsledku, na druhé straně jako eliminátor schopnosti dobrého výsledku dosáhnout (Riemann, 1999).

Toto rozdělení připomíná rozdíl mezi eustresem a distresem obojí je ve své podstatě negativní tím, že je to nepříjemný tlak, ale každý má jinou citovou hodnotu, jelikož distres, je způsoben kupříkladu cílem, který je ve výsledku pozitivním, nicméně cesta k němu vede skrz velký stres způsobený vidinou nutnosti odvézt mnoho těžké práce, než bude možné cíle dosáhnout. Zatímco proces, který je provázen eustresem je pro pozorující osobu pozitivní, jen je náročný na lidskou psychiku té osoby, která jím musí projít (Večeřová-Procházková a Honzák, 2008). Tento proces může být velkým krokem k něčemu novému a neznámému, zároveň k něčemu po čem člověk touží. Skvělým příkladem je zde svatba.

3. 1. 1 Pozitivní

„Všechno nové, neznámé, co musíme dělat nebo prožívat poprvé, obsahuje vedle kouzla nového, potěšení z dobrodružství a radosti z rizika také strach a úzkost“ (Riemann, 1999, s. 13).

Jedná se o ten případ, kdy je pro nás strach pozitivní motivátor, díky kterému dokážeme překonat nějakou překážku. Je to strach, co nás donutí se situaci postavit a dokázat sám sobě že jsem schopen se takové výzvě postavit. Strach z nedodržení zadaného termínu člověka motivuje k tomu, aby pracoval usilovněji a dosáhl tak cíle, který si stanovil. Zároveň je strach prostředkem, který člověka učí jeho limitům nebo je naopak rozšiřuje. Tím že si před sebe

bude předkládat nové výzvy a nové cíle, bude postupně zjišťovat, čeho je schopný dosáhnout a za jakých okolností. Autor by to nazval procesem učení strachem z neúspěchu (Večeřová-Procházková a Honzák, 2008).

3. 1. 2 Negativní

Negativním strachem se rozumí cokoliv, co v Nás vyvolává silný pocit úzkosti. Takový strach může vyvolat spousta situací nebo předmětů. Lidé si mohou vytvořit negativní strach na základě nepříjemné předchozí zkušenosti, nebo nejsou schopní vysvětlit, jak došlo k vytvoření averze k určitému předmětu nebo činnosti, byť je to činnost běžná a vykonává jí každý. Dobrým příkladem je Rhyfobie, neboli strach z defekace (Toilet Phobia, 2006). Takovýmto způsobem se vytvářejí iracionální strachy z naprosto běžných věcí a ty pak nazýváme fobiemi.

Nyní se vrátíme k vymezení pojmů pozitivní a negativní strach, rozdíl je ve výstupech těchto dvou forem strachu. Zatímco pozitivní strach má pozitivní výstup, tak negativní strach pozitivním výstupem nedisponuje. Pouze tehdy kdy by se člověk postavil negativnímu strachu a překonal ho, mohli bychom mluvit o pozitivním výstupu, který bychom nazvali překonáním negativního strachu a posílením odolnosti daného individua (Večeřová-Procházková a Honzák, 2008).

3. 2 Kosmický řád

Tato kapitola nese název dle poznatků Fritze Riemanna, který přirovnává lidskou osobnost a její konání v průběhu svého života ke kosmickému řádu a překládá ho do psychologického jazyka. Podle F. Riemanna by otáčení se Země kolem své osy, její otáčení se kolem slunce, gravitaci, nebo odstředivou sílu, bylo možné přirovnat ke čtyřem aspektům, které nás provází, jak to nazval C. G. Jung procesem individuace, jež je procesem v průběhu kterého, se individuum osamostatňuje a poznává tak svou jedinečnost. Provází to však úzkost, neboť čím více se individuum odtrhává od způsobu, kterým žijí lidé

v jeho okolí, tím více osamělý se cítí (cit. dle Riemanna, 1999). nebo také začlenění do společnosti, impuls k trvání a stálosti, či naopak impuls ke změnám a proměnám. Řadí vždy své protiklady do dvou antinomií (Riemann, 1999).

„Předpokládáme-li – a je to na snadě – že člověk jako obyvatel naší Země a jako malá částička naší sluneční soustavy je rovněž podřízen jejím zákonitostem a že tak v sobě nese uvedené impulzy jako nevědomé popudy a současně jako latentní požadavky, přivede nás to k velmi překvapujícím paralelám. Stačí totiž přenést ony základní impulzy na lidské rovině do jazyka psychologie, tedy ptát se na jejich ekvivalenty v prožívání, a narazíme na zmíněné antinomie, mezi nimiž se rozprostírá náš život, a jak uvidíme, současně na ony základní formy strachu, které s tím souvisí a dostávají tím hlubší význam“ (Riemann, 1999, s. 16).

Na základě analogie kosmického řádu, jsou na nás dále kladeny požadavky, které nás provázejí celým životem. Vzájemně si odporují, a přesto se přitahují. Každý požadavek si při opakovaném tlaku na lidskou osobu vyžaduje jinou reakci. Já se zde zaměřím pouze na první dva (Riemann, 1999).

3. 2. 1 První požadavek

V prvním požadavku se mluví o touze vymanit se z nahraditelnosti, najít svou jedinečnost a žít způsobem vlastním. Oprostit se od standardu, ale vynalézt vlastní vzorec myšlení a chování, který se vytváří na základě naší jedinečnosti. Je to přirovnání k rotaci Země kolem své vlastní osy. Být však odlišitelným může přinášet i úzkosti a strach. Pokud se odlišujeme příliš, může se stát, že s námi určitá společnost nebude mít potřebu komunikovat, nebo se dokonce může stát, že pro ni budeme terčem posměchu a to v nás může zanechat stopy, které nám život okleští na syrovou samotou. Již od podstaty, jsme určitým způsobem členění dle předem daných kritérií, do určitých skupin. Ať je to podle

věku, rasy, či jiného způsobu kategorizace, patříme do daných sounáležitostí, ale je naší přirozeností, abychom se snažili nebýt tím "nahraditelným" (Riemann, 1999). Riemann také dodává, že tato přirozenost je dána již tím, že se každému člověku liší otisky prstů.

„Tak se naše existence podobá pyramidě, jejíž široká základna je postavena z toho, co je typické a společné, která však směrem k vrcholku se stále více vyvazuje ze společných prvků a vrcholí nakonec v jedinečnosti a individualitě“ (Riemann, 1999, s. 17).

Ačkoli proces individuace skýtá možnost, že se před nás postaví velký strach ze samoty, separace, nejistoty nebo nepochopení, je nesmírně důležité toto riziko podstoupit, protože jinak nebudeme schopni ve svém životě pokročit dál, tzn. poznávat vlastní originalitu (Riemann, 1999). Zůstáváme v něčem, co je obyčejné, kolektivní, typické a stagnující, „vztah k bytostnému Já je současně vztahem k bližnímu a nikdo nemůže mít vztah k bližnímu, pokud před tím neměl vztah k sobě samému". Neboli: „Nevztažený člověk nemá celost, neboť té lze dosáhnout jen skrze duši, která nemůže existovat bez své druhé stránky, jež se vždy nachází v, ,ty‘,“ (cit. dle Kastové, 2000, s. 15).

3. 2. 2 Druhý požadavek

Ve druhém požadavku kosmického řádu se jedná o sílu, která vede těleso od středu, ta síla, která nás vynáší poznat i okolní svět. Člověk jako součást společnosti, by měl jevit zájem o okolní svět a pokusit se tak o progres v jeho vlastním vývoji. Znamená to, že se odpoutáme od sebe samých, abychom překonali strach ze spektra osobností jiných lidí, od kterých se ta Naše liší. Je důležité říci, že se prostředkem těchto dobrodružných cest za cílem poznat svět, dostavuje strach, který nám říká, že ztratíme sami sebe, vlastní já. Že se vydáme světu a nic z nás nezbyde.

„Je s tím však spojen veškerý strach, že ztratím své já, že se staneme závislími, že se vydáme, nebudeme moci přiměřeně žít svůj vlastní život, obětujeme jej druhým a že přizpůsobení, které se od nás žádá, nás donutí vzdát se příliš velké části sebe samých“ (Riemann, 1999, s. 17). Je to však velmi podobné předchozímu požadavku. Pokud nebudeme riskovat, že se postavíme tomuto strachu, nebude mít náš život progres a můžeme opět začít stagnovat na jednom místě. Možnosti, které by se Nám mohli nabídnout, o které bychom pravděpodobně stáli. Budeme bez možnosti zařazení, bez pocitu sounáležitosti s ostatními. Představuji si pak člověka, který stojí na okraji propasti, jež je spárkou, mezi jeho soukromým prostorem a světem, kde je spousta věcí, které je důležité poznat, dobrých i špatných, ale pokud se nedokážeme postavit tomu strachu ze ztráty vlastní jedinečnosti, strachu z nenasytnosti okolního světa, který Nás okrade o naše vlastní Já, a nezkusíme tuto propast přeskočit, zůstaneme v té bublině, ve které budeme sami a kam nikoho nepustíme (Riemann, 1999). Nakonec skrze stěnu bubliny budeme sledovat, jak se na nás dívají ti, se kterými bychom mohli navázat přirozené vazby a začneme tak ztrácet i pocit bezpečí, jelikož budeme cítit jen samotu.

„Neriskujeme-li to, zůstáváme izolovanými jednotlivci bez vazby, bez příslušnosti k něčemu, co nás přesahuje, nakonec pak bez pocitu bezpečí, a nepoznáme tak ani sebe, ani svět“ (Riemann, 1999, s. 17).

3. 3 Strach z bolesti

Bolest, která nebyla očekávána, je posléze doprovázena strachem. Tento strach se dále objevuje pokaždé, kdy víme, že budeme muset čelit situaci, které je taková bolest součástí. Pokud se chystáme vystavit situaci, o které víme, že vyvolává bolest, objeví se strach z ní. Tento strach umocňuje úzkost z celého prožitku, jelikož uvádí Nás a Naše těla do pohotovostní fáze, ve které již

předem se snažíme proti bolesti ohradit. To může mít za následek, že se bolest zdá intenzivnější, než v předchozí zkušenosti, ačkoliv to tak není. Tímto způsobem nám strach minimalizuje schopnost se proti bolesti přirozeně bránit. Strach je provázen úzkostí a může tak mít za následek vyčerpání psychických sil a dále vyústění v deprese a vztek nebo také snížení úrovně vlastního sebehodnocení a sebeúcty vzhledem k neúspěšně zvládnutému snažení bojovat s bolestí (Knotek et al., 2015). „*Kognitivní hodnocení bolesti jako nezvladatelného ohrožení tělesné, psychické, nebo socioekonomické integrity vyvolává také silný strach. Takto působí např. hodnocení bolesti hrudníku následkem útlaku kořenů hrudních nervů jako příznaku infarktu myokardu*“ (Knotek et al., 2015, s. 72).

4. Další formy strachu

Skutečnost, že strach je možné mít z různých předmětů či situací v této práci již bylo možné číst. Lidé se bojí mnoha věcí, a proto stojí za zmínku dvě témata zabývající se strachem ze zesměšnění a strachem ze svobody.

4. 1 Strach ze zesměšnění

Strach ze zesměšnění vychází ze snížené schopnosti jedince rozlišit, zda se jedná o smích který je známkou radosti, či situačního pobavení, anebo je to smích zaměřený proti o sobě a snažící se tak jedince zesměšnit a uvést do situace, ze které jedinec vychází jako objekt šikany. Tento fenomén je nazván gelotofobie. Jedinci trpící touto fobii jsou ostražití při kontaktu s jinými lidmi, jelikož smích vnímají jako projev agresivitu. Vytváří se tak subjektivní názor na vlastní osobu, kdy o sobě jedinec smýšlí, jako o někom kdo si smích zaslouží, jelikož k smíchu je (Hřebíčková et al., 2009). Ve výzkumu Plattové se probandi rozdělili na dvě skupiny. Jedna skupina měla diagnostikovanou Gelotofobii, druhá skupina byla bez psychických obtíží.

Záměrem bylo zjistit, jak budou tyto dvě skupiny reagovat na lehké posměšky a přátelské dobírání si blízké osoby a na druhé straně se zkoumala reakce na hrubé posmívání za účelem člověka zesměšnit a ponížit. Skupina probandů trpící Gelotofobii nebyla schopná rozlišit mezi těmito dvěma situacemi rozlišit (Platková, 2008). Na základě klinického zkoumání a empirických poznatků pánové Ruch a Proyer vytvořili dotazník zvaný GELOPH. Za pomoci tohoto dotazníku, ve kterém bylo obsaženo 15 položek, na které mohli pacienti odpovídat způsobem „spíše souhlasím“ nebo „rozhodně nesouhlasím“ zjišťovali, zda se jedná o patologii, nebo je možné, aby se gelotofobie vyskytovala pouze v určité míře. Z výsledku konstatovali skutečnost, že lze se setkat s gelotofobii v běžné populaci, jelikož se může objevovat od nízkých až po vysoké projevy této fobie (Ruch a Proyer, 2008). Na základě těchto výsledků a dalších klinických pozorování se autoři Ruch a Titze rozhodli vytvořit model, podle kterého by bylo možné určit příčiny a následky gelotofobie. V tomto modelu je možné vidět, že se autoři zaměřili na vývoj fobie od raného dětství až po dospělost. Příčiny fobie v raném dětství popsaly jako vývoj gelotofobie jako neúspěch navazování interpersonálních vztahů. V dospívání pak dávají za vinu vzniku fobie zesměšňování jedincova projevu a dokazování jedinci že ho lidé neberou vážně, v dospívání dochází na řadu i šikana, jež je dalším faktorem podílejícím se na vzniku fobie. V dospělosti se příčina velmi podobá dospívání, jelikož se jedná o opakované traumatizující zážitky, jakými jsou šikana a zesměšňování (cit. dle Hřebíčkové et al., 2009). V dospělosti se tyto okolnosti mohou objevit například v zaměstnání, či domácím násilí. Důsledky jsou vyloženy jako neschopnost zařazení se do kolektivu, nedokonalé rozlišování mezi smíchem jako relaxací či

zábavou a na druhé straně posměchem a agresí. „*Sociální stažení, nedostatek čilosti a spontaneity, neschopnost oceňovat smích jako zdroj radosti a uvolnění*“ (Hřebíčková et al., 2009, s. 469). Za následek může být také považováno stažení se do sebe, nevyvinutý smysl pro humor, chladné působení na okolí, nebo psychosomatické poruchy (cit. dle Hřebíčkové et al., 2009).

4. 2 Strach ze Svobody

Frommovo pojetí strachu ze svobody je podle všeho základním rozhodnutím člověka. Jako příklad dává útěk ze zahrady Eden. Člověk měl jasně ohraničené možnosti, věděl, že nesmí jíst ze stromu poznání a byl ochuzen o možnosti vlastní volby, vlastního sebeurčení. Kdy se však člověk rozhodl zhřešit, znamenalo to pro něho objevení úzkosti plynoucího ze studu ukazovat se nahý. Musel se chopit odpovědnosti za své jednání a začít uskutečňovat vlastní volby, neboť jediné co ho náhle omezovalo, byl on sám. Člověk je svobodný, ale sám, nahý a bezmocný. Úzkost, která takový proces provází je na tolik silná, že řešením je útěk mezi ostatní, podrobit se určitému režimu, nebo systému, který ho oprostí od tlaku činit vlastní rozhodnutí, nést tíhu odpovědnosti a to i za cenu ztráty svobody (Fromm, 1993). Pravá jedinečnost člověka se tedy projeví, až útekem do svobody, kde jeho rozhodnutí a to, jak naloží se zodpovědností která je mu položena na jeho ramena. Nicméně tato svoboda je pro něho tak obsáhlá a široká, že se začne objevovat touha utéct pryč od její tíhy a ponořit se tak do sladké lhostejnosti, kde není nucen vkládat úsilí do vlastních voleb. Zbavuje se tak nesnesitelné těžkosti žití (Recinová, 2005). „*Člověk se plně projeví a plně se stává člověkem teprve ve svobodě. Až aktem svobody se stává právoplatným nositelem hrdého pojmenování HOMO SAPIENS – člověk moudrý, jenž sám sebe dokonce nazývá člověkem dvakrát moudrým (či rozumným), HOMO SAPIENS SAPIENS!*“ (Recinová, 2005, s. 8).

5. Přehled rčení, přísloví a pojmů souvisejících se strachem a specifické fyzické projevy, teplotní změny a emoce

Ačkoli se ve výzkumném experimentu tato práce zabývá primárně příslovím o mrazu objevujícím se v oblasti zad, zmíním zde i další pojmy, přísloví a rčení, které se dotýkají tématu strachu.

5. 1 Odvážit se do lvího doupěte

Toto přísloví, zprvu možná nenapovídá tomu, že by se jednalo o strach. Nicméně jedná se o takový druh strachu, díky němuž, jsme byli ostražití, vnímaví a vyhnuli se tak určitému nebezpečí. Původ rčení vypráví o příběhu, ve kterém dobrý společenský mrav nutil zvířata navštěvovat nemocného lva. Všechna zvířata z okolí se vydala na cestu, aby lvovi přinesla útěchu při jeho bolestech. Poté se ale ke lvímu obydlí vydala liška, která již měla zkušenosti s tím, jak král zvířat zachází se slabšími jedinci. Rozhodla se tedy pro opatrnost, a když se dostala na místo, začala svým čenichem zkoumat blízký okruh onoho doupěte. Když ji lev spatřil, snažil se jí nabádat, aby se nebála a vstoupila dovnitř, ale předala lvovi svou útěchu. Liška se však obrátila na lva s tím, že sice vidí spoustu stop, které vedou dovnitř doupěte, nikoliv však takové, které by vedly ven (Pokorný, 1976).

5. 2 Panická porucha

Panická porucha je druh onemocnění, který v Nás vyvolává silnou úzkost z možného nebezpečí. Je provázena záchvaty, které mohou trvat od 5 do 30 minut. Tyto záchvaty jsou provázeny fyzickými symptomy velmi podobné srdeční zástavě nebo infarktu. Lidé, kteří trpí panickou poruchou si proto mohou často zaměnit tyto dva akutní stavy. Příčinou je, že lidé jsou o panické poruše málo informováni a proto může dojít k domněnce náhlého infarktu a umocnění strachu. Dále záchvaty panické poruchy provází, z psychické stránky, ospalost, nespavost, nadměrné obavy, katastrofické myšlení, obtíže se soustředit, ostražitost aj. z fyzické stránky se objevují příznaky jako, napětí ve svalech, zvýšené pocení, tlaky v žaludku, píchání v hlavě, zkrácení dechu, zvýšený

tlukot srdce apod. Musíme si umět představit, že kupříkladu při prvním příznaku akutního smrtelného onemocnění bychom všemu uvěřili, tak nastává záchvat, který má katastrofické účinky na naše tělo, ve smyslu selhání srdce, ale i na mysl jako je zešílení. Panická porucha může člověka zasáhnout prakticky v jakémkoliv věku, v dětství i ve stáří. Nejvíce se však vyskytuje mezi 23. a 29. Rokem života. Lidé trpící panickou poruchou zaujímají 1-2 % lidské populace. Zajímavým faktem je skutečnost že kolem 10-12 % lidské populace zažije každoročně ojedinělý panický záchvat. Ženy trpí panickou poruchou 2krát tak často jak muži a většina pacientů touto poruchou trpící se lečí u internisty, na kardiologii nebo neurologii, většinou však s negativním výsledkem. Nejúčinnějším způsobem jak se pak bránit panické poruše je obrátit se na farmakologii. Velmi účinné jsou také kognitivně-behaviorální terapie, psychodynamicky orientovaná psychoterapie a také skupinová terapie. Při panické poruše se může vyvinout také Agorafobie neboli strach z otevřených prostor. Při záchvatu paniky a po ní, se vyskytují u člověka dva druhy specifického chování. První je tzv. únikové chování, kdy se člověk zkrátka snaží uniknout zdroji strachu a úzkosti (například útěk z metra). Druhé chování se označuje jako chování vyhýbavé, kdy se člověk záměrně vyhýbá určitým místům, nebo situacím, ve kterých již prožil záchvat paniky a tak má obavy, že by se mohl opakovat, nebo se také vyhýbá místům, kde se domnívá, nebude mít při záchvatu potřebnou pomoc (Praško, Prašková, Vašková a Vyskočilová, 2006). „*Panika je název odvozený od řeckého boha Pana. Pan čí hal v lese na poutníky a děsil je. Panický záchvat se projevuje silnou úzkostí až hrůzou, která vzniká náhle, většinou bez zjevné příčiny. Je doprovázena výraznými tělesnými příznaky a má vliv na následné chování: člověk se snaží ze situace utéci,*

později se vyhýbá místům, kde paniku prožil, nebo má strach, že by se mohla znovu objevit“ (Praško et al., 2006). Příběh o pojmu panika začíná ve chvíli, kdy se Nymfě Driopě narodil syn Pan. Jenže když se objevila první možnost pohlédnout na jeho zevnějšek, žádné velké oslavy se nekonaly. Měl tvář jako stařec svraštělou, malé rohy, na bradě vousy a dokonce i ocas. Ačkoliv projevoval radost, budil dojem šeredného zjevu. Byl tak ošklivý, že jeho vlastní matka Driopa od něho potřebovala zděšením utéci. Poté se Pana ujal bůh Hermes, který ho zavinul do deky a odnesl na Olymp, aby svým vzezřením obveseloval bohy. Služba poslušného šaška mu však nepřinášela velkého potěšení a nezávislosti, tak se rozhodl, že se vrátí zpátky na zem. Většinou pracoval tak, že naháněl lovcům zvěř. Ve volném čase pak naháněl víly a nymfy, aby u nich našel lásku. Tím více ho však odmítali, tím více o ně usiloval. Dlouhé hodiny je pronásledoval. Víla Pitys se prý zachránila pouze tak, že se proměnila v borovici, Pan poté na důkaz smutku nosil věnec z borových větviček. Jiná zas se zachránila tím, že se proměnila v rákosí. Bůh větru pak na utišení jeho žalu ustříhl tři stonky rákosu, svázal je k sobě a udělal do nich dírky. Když do nich pak foukl, poprvé se ozval sladký zvuk hudebního nástroje zvaný Syrinx, který se pak rozšířil a stal oblíbený v celém světě. Pan byl příjemné povahy a nezkažil žádnou legraci. Jediné čeho se nikdo nesměl dotknout, byl jeho spánek. Pokud ho někdo probudil například z jeho odpolední siesty, začal Pan dělat neuvěřitelný rámus. Nebylo to pouze vzteklý záchvat, ale záměrně děsil lidi v lesích tajemnými šramoty a děsivými skřeky. Při bouřkách pak vydával děsivé sténání, kterým děsil obyvatele až tří vesnic a vyvolával tak strach a paniku (Pokorný, 1976).

5. 3 Husí kůže

Pojem Husí kůže vyjadřuje situaci, kdy se člověku vzpřímní ochlupení a vytváří tak na kůži malé hrbolky což má za následek, že pokožka připomíná kůži oškubané husy. Tento proces je způsoben tzv. Arrector pili muscle, dále jen APM, volně přeloženo jako vzpřimovač vlasu, či chlupu. Tento malý sval vychází z kořene vlasového folikulu a má tzv. doutníkový tvar. Díky jeho stahování a povolování dochází ke vzpřímnění vlasu také zvanému jako polierekce. Tento proces nastává v případě, že na naše tělo působí chlad, nebo procházíme nějakou emocionální reakcí jakou je třeba strach. Krom polierekce víme o více funkcích tohoto svalu. Podílí se také na regeneraci vlasových folikul, pokud byli z kůže následkem zranění či jiné mechanické manipulace odstraněny. Dále se tak podílí na tvorbě sekreci kožního mazu, který chrání pokožku a ochlupení před vysycháním. Jelikož se při kontrakci APM sval zkracuje, působí tak svou konkávní částí na mazovou žlázu, která se zploští a natáhne, tím se mazové lalůčky dostanou do sevření APM a vlasového folikulu a dochází tak k sekreci kožního mazu. Také se diskutuje o jeho vlivu na vznik tzv. alopecie neboli nemoci ztráty vlasů. Vědci tvrdí, že APM, který je přichycený ke spodní straně pokožky, je zároveň tím, co drží jednotlivé folikuly pohromadě. Při Alopecii začíná ztrácet kontakt s některými folikuly, což má za následek řidnutí vlasů a jejich ztenčení. Postupem času APM pouští veškeré folikuly a dostavuje se tedy stav nazvaný plešatost (Torkamani et al., 2014). Pánové Grewe, Kopiez a Altenmüller z Institutu hudební psychologie a Výzkumného institutu pro hudební vzdělávání si položili otázku, zda vzhledem k tomu, že je husí kůže opakovaně prováděla jako projev pozitivního emočního výstupu, je možné, aby se dala využít jako indikátor individuálních emočních

vrcholů. Dříve se sice již zjistila, že je možné u člověka možné hudbou vyvolat emoční reakci, která způsobí husí kůži a to kdykoliv a tou samou nahrávkou. Pánové však měli potřebu dokázat, že každý člověk vnímá intenzitu hudby subjektivně a takový emoční vrchol, kterého bylo možné za pomoci standardní hudební nahrávky dosáhnout u jednoho člověka, nemusí fungovat u člověka jiného. Proto se rozhodli vyvolat husí kůži 95 participantům, jako reakci na sedm hudebních nahrávek od Bacha, Mozarta a Pucciniho. Byly odhaleny emoční vrcholy, na základě subjektivního vnímání intenzity hudby stejně jako subjektivních fyziologických změn měřených vodivostí kůže a rychlostí srdečního tepu. Došli k závěru, že husí kůže je spolehlivý indikátor individuálních emočních vrcholů (Grewe et al., 2009). Z evolučního hlediska měla husí kůže fungovat primárně jako nástroj pro udržení tělesné teploty a sekundárně jako obranný mechanismus. Tady se potkává husí kůže způsobená chladem a husí kůže způsobená strachem. Když se údajně blížilo nebezpečí, lidské ochlupení pracovalo na starém principu udělat se co největší a nahnat tak strach. Údajně to měla být obrana proti predátorům. Stejně jako se ježí kočka při strachu vyvolaném pocitem nebezpečí, stejně tak se ježí i Naše kůže, nicméně Naši předci měli ochlupení mnohem delší a tak je pro Nás tento obranný mechanismus pouze evolučním pozůstatkem (Fecht, 2011).

5. 4 Mrazení v zádech, neboli třesavka v oblasti páteře

S předchozími fyziologickými reakcemi je spojena i třesavka, kterou člověk cítí v oblasti páteře. Vzájemně se doprovází s husí kůží a jsou to oboje reakce na změnu teploty, či projev emoce jako je strach nebo láska. Jedná se o kombinaci psychického a fyzického vzrušení. Oblast mozku zvaná Hypotalamus je zodpovědná za fyzickou termoregulaci a zároveň vysílá signál tělu, když cítíme

silnou emoci, jako je právě láska, strach nebo smutek (DePetrillová, 2012). To je podle vědců důvodem že se příčina těchto fyziologických projevů zaměřuje

5. 5 Spouštěče erekce bradavek

V roce 2013 dámy Harrisonová, Jonesová, Hughesová a LeFevreová přišli z prací, která vysvětluje, proč dochází k erekci bradavek jak u mužů, tak u žen v non-sexuálním kontextu (Harrisonová et al., 2013). Erekcce bradavek probíhá jak u mužů, tak u žen, což zjistili pánové Levin a Meston. Zjistili také, že u obou pohlaví, tato erekce vyvolává sexuální vzrušení. Toto vzrušení se však podle nich nedá u obou pohlaví hodnotit shodně. Tyto rozdílly se začínají vyvíjet v době puberty (Levin a Meston, 2006). Erekcce bradavek spadá, stejně jako Piloerekce, pod automatický nervový systém. K erekci bradavek tak dochází při teplotních změnách. Vzhledem k tomu, že se proces vyvolání Piloerekce zdál takřka identicky tomu, při kterém dochází k erekci bradavek. Nabízela se otázka, zda bude u erekce bradavek, stejně jako u Piloerekce, docházet ke spuštění procesu vztyčení, při vyvolání smutných nebo veselých emocí. Znamenalo by to, že stejně jako husí kůže, by mohli být vztyčené bradavky indikátorem emočních vrcholů. Podařilo se nasbírat 181 studentů vysoké školy, ti dostali možnost se zúčastnit experimentu jako výměnu za studentské kredity. Jednalo se o 118 žen a 63 mužů různého etnického zastoupení v průměrném věku 20,70 let. Výzkum probíhal formou self-reportu. Studenti dostali dotazníky, do kterých mohli zaznamenat, zda se u nich vyskytuje erekce bradavek v určitých situacích. Situace byly rozděleny na ty, ve kterých šlo o sexuální kontext, dále byly situace somatické non-sexuální, kde měli studenti zodpovědět otázky typu, zda se u nich dostavila erekci bradavek ve chvíli, kdy měli husí kůži, když jim bylo chladno, nebo když se jich

někdo dotkl mimo sexuální kontext (např. masáž). Poslední, a také nejširší, sekce otázek byla zaměřena na emoce. Zde byly kladeny otázky, zda se erekce bradavek dostavila při strachu, při zátěži, při stresu, při úzkosti, při rozhovoru s autoritou apod. Z výsledku bylo dále možné potvrdit, že erekce bradavek, stejně jako Piloerekce, reaguje v intenzivních emocionálních situacích. Zajímavost, která potvrdila tvrzení, že u mužů je četnost erekce bradavek daleko nižší, byl fakt, že data získaná od mužů, měla poloviční hodnoty než data získaná od žen. U žen i u mužů, byl nejvyšší výskyt erekce bradavek v situacích, kdy bylo studentům chladno. Nejnižší hodnoty pak u žen získala situace, když se rozčílí a u mužů bylo nejméně procent naměřeno ve třech různých situacích. Těmi situacemi byly, střevní problémy, rozhovor s autoritou, a když je zasáhne smutek (Harrisonová et al., 2013).

6. Exorcismus

V další kapitole se autor této práce hodlá zaměřit na historii exorcismu, proces exorcistické seance a na stručný přehled satanistických sekt a také k tomu, jak je to s exorcismem v 21. století.

Autor této práce je částečně věřící, ale má své otázky, na které stále hledá odpovědi. K víře byl veden rodiči a tak je přirozené, že víra v jeho životě hraje určitou roli. Navzdory tomu se pokouší přistupovat jak k experimentu, tak k celkovému tématu exorcismu s nadhledem a naprostou nezaujatostí, bylo by nepřipustné, kdyby to jakkoli poškodilo jeho počínání si v experimentu, ale i psaní této práce. Stupeň religiozity v České republice byl vyjádřen Českým statistickým úřadem následovně.

„Obecně lze říci, že stupeň religiozity ve srovnání s posledním sčítáním z roku 1991 klesl. V roce 2001 se k náboženskému vyznání přihlásilo celkem 3,3 milionu lidí, což znamená téměř jednu třetinu z celkového počtu obyvatel.

V roce 1991 se jako věřící deklarovalo 43,9 % občanů. Naopak osob bez vyznání bylo při posledním Sčítání lidu, bytů a domů sečteno více než 6 milionů čili téměř tři pětiny všech obyvatel. V roce 1991 bylo bez vyznání jen 39,9 % obyvatel. Osob bez vyznání je tedy ve srovnání s rokem 1991 již více než věřících. Zbývající část populace, vzhledem k možnosti na tuto otázku neodpovědět, je zahrnuta do kategorie nezjištěno. Představuje devět set tisíc osob tvořících téměř jednu desetinu všeho obyvatelstva“ (ČSÚ, 2004).

6. 1 Historie exorcismu, jeho proměny napříč staletími a vizualizace pekelného vládce

O vymítání se hovoří od dob, kdy lidé začali věřit na zlé duchy. Lidé se snažili zjistit, jak se proti takovým duchům bránit a jak je vyhnat (Tesař, 2013). Slova jako démon, či Dábel mají svůj původ a nejsou jedinými jmény, pro pekelného služebníka, či samotného Satana. Dábel má různá jména, která jsou původem například latinského či hebrejského, tak jak uvádí Wilkinsonová ve své knize Vatikánští exorcisté:

„Výraz démon pochází z řeckého daimon či daimonion, což znamená „být divý“ Slovo satan pochází z hebrejského označení pro „odpůrce“ nebo „protivníka“ a slovo dábel z latinského diabolus a řeckého diabolos. Mezi další pojmenování užívaná v křesťanství patří Lucifer, Belzebub, Zebulun, Meridian a Bélial. Jinak řečeno, v rámci staletí a kultur nebyl přezdívka uznávajících přítomnost centrální síly zla nedostatek“ (Wilkinsonová, 2009, s. 41).

Satan dostal za ta léta samozřejmě i různé podoby, některé jsou děsivější, někdy jsou brány až komicky. Je jasné, že tvůrce zla, který se objevuje hlavně v Novém zákoně, kde pokouší Krista na jeho cestě pouští a snaží se tak zlomit jeho vůli (Bible, 2001), nemohli si lidé odpustit, aby se onoho vládce temnot nepokusili nějakým způsobem ztvárnit, namalovat, vymodelovat apod.

„Dábel se objevuje v Bibli často v Novém zákoně, kde pokouší Ježíše na poušti. Století za stoletím se objevuje v umění a literatuře, od Dantova Pekla až po karikatury, které jej zobrazují jako muže s rohy a vidlemi. V jedné italské filmové podobě je ztvárněn jako mafián v obleku od Armaniho“ (Wilkinsonová, 2009, s. 41).

Vrátíme-li se do minulosti, zjistíme, že prvním velkým exorcistou by měl být Ježíš. Obcházel nemocné a uzdravoval je svým dotykem, promluvou k nim, čímž vyháněl zlé demony z těl nemocných. Zmocnil tak i svých dvanáct učedníků, aby vyháněli zlé demony jeho jménem. Mělo se jednat o nemoci jako šílenství, slepota nebo němota. Tato aktivita měla zvyšovat jeho reputaci v oblasti, ve které ho lidé brali jako mesiáše, vyvoleného, syna božího (Bible, 2001).

„Judaismus, islám a další náboženství obsahují prvky exorcismu, očistné rituály či „oproštění“, jak to nazývají protestanti. Avšak pouze římskokatolická církev tento postup tak důkladně kodifikovala a institucionalizovala“ (Wilkinsonová, 2009, s. 41).

V průběhu historie víra v Dábla rostla, ale i slábla. Lidé častokrát demony obviňovali z přírodních katastrof, nemocí, či jiných problémů, ti na ně měli toto zlo přinášet. Již ve třetím století existovalo společenství, které zahrnovalo několik exorcistů, prošel však určitou proměnou. V době středověku, kdy byla církev zaplavená korupcí a revolucí ze strany reformních pokrokářů, kteří nakonec vytvořili protestantskou církev (Wilkinsonová, 2009), je možné, že pro některé konzervativní síly v církvi, znamenalo udržovat strach z Dábla určitou výhodu

„Papež Cornelius ve 3. století psal o existenci dvaapadesáti exorcistů v římskokatolické církvi. Po mnoho století existoval v církvi zvláštní úřad pro exorcismus, ale jak se křesťanství šířilo západním světem, byl postupně odstaven a místo něj bylo všem kněžím po ordinaci uděleno oprávnění provádět exorcismy“ (Wilkinsonová, 2009, s. 42).

Dle mého názoru je možné na Satana nahlížet jako na postavu, která stojí v cestě, která je pod Božím dohledem a když někoho pokouší, snaží se jen ověřit jak silná je jeho víra a úcta k Bohu. Starý zákon se často zabývá bojem dobra se zlem. Hovoří o tom, jak Adam s Evou takový boj prohráli, stejně tak se zmiňuje o příběhu Kaina a Abela, kdy se Kain nechal unést závistí a záští vůči svému bratrovi. Dalším z takových případů je biblický příběh o Josefovi, ve kterém neunesli bratři lásku jejich otce k němu a jeho dar vidět budoucnost ve snech. Tak Josefa shodili do jámy a jeho roucho potřísnili krví berana, aby si jejich otec myslel, že je mrtvý. Stejně tak Josef později mohl prohrát svůj boj se zlem, kdyby jako egyptský král neudělil svým bratrům milost a nenechal je hodovat s ním v jedné síni, ale mohl je odsoudit na smrt. Ani ten had v zahradě Eden nemusel být zrovna ďábel, ale mohl to být jen boží nástroj, jak otestovat Adamovu a Evinu věrnost a vůli. Teprve později v Novém zákoně Ďábel dostává konkrétnější povahy. Zde našeptává Jidášovi, aby zradil Ježíše, z pozice člena Božího doprovodu se stává někým, kdo proti Bohu povstane. Dokonce je tak troufalý, že pokouší Ježíše na jeho již zmíněné cestě pouští. Snaží se posilovat Ježíšovi pozemské nepřátelé a vhánět demony do lidí, které Ježíš, uzdravuje (Bible. 2001). Zpětně můžeme říct, že po takovém Ježíšově konání, se mohlo o každém nemocném, mluvit jako o posedlém.

„Právě ke konci knihy Zjevení má ďábel konečně armádu démonů a tělo. A jak strašlivé tělo (Wilkinsonová, 2009, s. 43), „*Tu se ukázalo na nebi jiné znamení: Veliký ohnivý drak s deseti rohy a sedmi hlavami, a na každé hlavě měl královskou korunu. Ocasem smetl třetinu hvězd z nebe a svrhl je na zem*“ (Zj 12, 3-12, 4). *Do boje vstupuje archanděl Michael se svou vlastní armádou a poráží Satana s jeho démony. Někdo však věří, že ďábla a jeho démony je nutno znovu porazit v exorcismu*“ (Wilkinsonová, 2009, s. 43).

Exorcismus se vydal na světlo až ve chvíli, kdy církev cítila, že je ohrožena její hierarchie. Začaly se řešit otázky a hledaly se k nim odpovědi. To církvi samozřejmě nehrálo do karet, protože začala ztrácet svou důvěryhodnost. Lidé před tímto poklesem měli jen jméno, které se nasazovalo na vše zlé a nevysvětlitelné. Jak je možné, že celou vesnici vyhladí nemoc, co je to za síly, které donutí mraky zešedivět a padat z nich vodu a lítat blesky. To jméno bylo Ďábel. On provádí všechny ty zlé skutky, které se nám dějí. Pro církev to bylo výhodné, protože lidi se k ní obraceli, aby se cítili před tímto netvorem více v bezpečí a aby se vyhnuli jeho hněvu tím, že budou pod ochranou boží. Lidé se rozhodli začít okolnosti obklopující jejich svět zkoumat a hledat v nich odpovědi na své otázky to církvi připravilo krušné chvíle. Lidé začali nacházet pochopitelnější vysvětlení, proč se některé věci dějí, měli dvě možnosti. Otevřít mysl novým teoriím, nebo ze strachu a pokory, něco takového raději popřeli, aby si to u Boha nepokazili (Tesař, 2013). Když si představíme situaci, ve které se člověk zřekne názoru na Boha a vydá se cestou logiky a později se mu stane něco zlého, na koho to s nejvyšší pravděpodobností svede?

Vědec Galileo Galilei, narozený v Pise v r. 1564, stanul proti hluboce přijímanému názoru, že moudrost pramení z absorbování učení prvních myslitelů a především ze současných katolických interpretací Bible. Galilei prohlašoval, že pro pochopení povahy věcí je spíše třeba používat pozorování a experiment. Jeho počáteční práce nyní působí elementárně, avšak jeho neortodoxní přístup se nakonec stal součástí základů vědeckého bádání. Nicméně ještě za Galileiho života se církev cítila jeho výzkumem tak podvracena, že jej vsadila do žaláře a hrozila něčím mnohem horším (Wilkinsonová, 2009). Druhý muž, otec Girolamo Menghi, se narodil r. 1529 ve

Viadaně, osmdesát mil od Galileiho Pisy. Studoval teologii a stal se slavným badatelem jako Galilei. Menghiho práce však spojovala spisy o ďáblu a exorcismu, protože soubor názorů se od dob Bible výrazně změnil. Člověk evangelium zmodernizoval. Někteří raně křesťanští učenci psali, že Ďábel žije ve vzduchu a pečlivě zde střeží své oběti. Svatý Augustin učil, že démoni byli utvořeni ze vzduchu. Marseilleský biskup v 5. století kázal, že démoni mají specializované úkoly – někteří páchají krutosti nebo lascivnosti, někteří lidi pokoušejí, jiní tropí žerty. Svatý Tomáš Akvinský napsal, že jednou z hlavních povinností démonů je mučit hříšníky v ohni pekelném. Další přední učenec v Konstantinopoli soudil, že démoni vlastně vstupují do lidí a zvířat, aby se ohřáli (Wilkinsonová, 2009).

Další je téma inkvizice a zběsilého upalování nevinných žen na hranicích. Vlastně se jednalo o zvrácenou manipulaci celé společnosti, kdy měla církev tak silný vliv, že ji lidé poslouchali jako Boha samotného a bezhlavě tak dělali rozhodnutí a nechávali si ovlivnit svůj úsudek (Amorth, 2006). Také to však mohl být strach, který se procházel mezi lidmi, a církev ho šířila svým konáním. Ženy, které každý znal a věděl, že poctivě pracují, se najednou staly čarodějnicemi, protože to řekla církev, ale jít proti proudu konvence společnosti a navíc proti takové instituci jakou byla církev, by si dovolil jen málokdo (Amorth, 2006). Je těžké si takové situace představit a poté se v nich ocitnout. Budeme-li řešit otázku cti, která měla tenkrát patrně silnější náboj, z čistě osobního hlediska by se dle mého názoru v Čechách 21. století, člověk, který se za někoho postavil, protože cítil bezpráví a i přes vědomí skutečnosti, že ho to může stát pracovní pozici a jeho příjem, bez kterého by se jeho životní situace značně zkomplikovala, takové individuum by působilo jako počínající kontraproduktivně vůči vlastním zájmům a takové počínání by mohlo být označeno jako zásadně nelogické.

Do 12. století byli ženy, které se označovali jako “bonae feminae“ neboli “dobré ženy“. Jednalo se o ženy, které byly něčím zvláštní a vyčnívaly tak ve společnosti. Postupná změna mentality přetransformovala pohled na tento typ žen a vytvořila z nich předsudek čarodějnic, před kterými je nutné se chránit a to způsobem značně radikálním. Tyto ženy začali být pronásledovány a upalovány na hranicích. Podle Amortha měly tyto ,“čarodějnice“ právo na exorcismus, kterého jim nebylo poskytnuto. Jako příklad uvádí případ Jany z Arku (Amorth, 2006). „*Jana z Arku byla označena z politických důvodů za čarodějnicí. Aniž by se někdo pokusil pronést nad ní exorcismus, byla odsouzena a upálena na hranici*“ (Amorth, 2006, s. 22). Nakonec církve pochopila nutnost učinit tomu přítrž. Proto v 18. století upadl exorcistický rituál v nemilost, jelikož zájem o zlého ducha opadl a následkem toho, že se v minulosti vše příliš démonizovalo, upadla i nauka o něm a z Ďábla se stal spíše jen strašidelný symbol a exorcismus se proměnil spíše v zajímavou paranormální činnost, zatímco Amorth ho označuje jako vysoce potřebný a faktický (Amorth, 2006). Navíc historické období pokroku v přírodních vědách a lékařství a konečně i vývoj psychologie posunuly myšlení jinými směry, a to dokonce i uvnitř církve. Na místo pronásledování nenastoupila praxe udělování exorcismů. „*Tam, kde se pokračovalo s udělováním exorcismů, nedocházelo k pronásledování. Z řečeného vyplývá, že bylo třeba obnovit praxi udělování exorcismů*“ (Amorth, 2006, s. 25). Filozofické trendy jako osvícení a racionalismus daly přednost rozumu před emocemi, přírodním zákonům před ritualistickými tradicemi a pověrčivostí. Církve se s moderním věkem pozvolna smiřovala a pro většinu církevní hierarchie 19. a 20. století se exorcismus stal trapným, nechutným, starodávným rituálem, na který je nejlépe zapomenout (Wilkinsonová, 2009).

Vraťme se ještě trochu k podobě Dábla. Je diskutabilní, jakou mocí Dábel vlastně oplývá. Zaměříme se na to, zdali je Dábel bytostí, jak si ho jistě mnozí představují, nebo je snad jen nějakou vyšší mocí, která vysílá své demony, aby plnili jeho rozkazy? Je snad jen nějakou energii a stejně jako zbytek Tolkienova Saurona jehož duch procházel do lidí a vysílal svá vojska, aby ničili vůli dobra (Tolkien, 1990)? Samozřejmě každý, kdo v d'ábla věří, má asi jeho podobu nějakým způsobem vykreslenou za pomoci vlastní fantazie.

Napětí kolem exorcismu zčásti pramení i z fundamentálního názoru církve, že Dábel je bytost, která je podřízená Bohu. Podle Bible byl Dábel anděl, jehož Bůh stvořil a jenž se potom vzbouřil. Jde tedy vždy o bitvu nevyrovnanou, kterou Bůh pokaždé nakonec vyhraje. Dábel je velitel rebelující proti Bohu jako králi (Bible, 2001). Na tyto dva by se nikdy nemělo hledět jako na sobě rovné, či jako na paralelní dualitu (Wilkinsonová, 2009).

Naneštěstí lidi démonizovali, lidé byli souzeni za čarodějnictví a posedlí byli upalováni na hranici. V reakci na takové bláznění se všechno negovalo, dokonce i samotná víra v existenci d'ábla. Také vliv proudů světského myšlení, především racionalismu a materialismu, podpořil tendenci přestat věřit v d'ábla a posedlost d'áblem a zlými duchy. To už nebyla vhodná chvíle pro exorcisty. Dalo by se říct, že římskokatolická církev na tři století exorcismus téměř úplně opustila (Amorth, 2006). „*Až teď to začalo znovu, v posledních pár desetiletích se vše vrací zpět.*“ *Amorth poznamenal, že když v r. 1986 začínal, bylo v Itálii 20 exorcistů, a dnes je jich přibližně 350*“ (Wilkinsonová, 2009, s. 56).

Dále bych se obrátil na oblast, kterou bych nazval cíle a postupy exorcismu. Proces exorcismu jako takového, má prý dva základní a hlavní cíle. Prvním z těchto cílů, je určit diagnózu. Člověk může být posedlý v různé intenzitě a

exorcisté se to snaží zjistit. Dále se snaží přijít na to, zda člověk místo démona či Dábla není postižen psychickou poruchou. Pro tyto případy dále exorcisté spolupracují s vlastním vybraným psychologem nebo psychiatrem, který s nimi prokonzultuje případné možnosti výskytu psychického onemocnění. Podle Amortha v této fázi dělá mnoho nezkušených exorcistů chybu. Tou chybou je, že vlastně vůbec neprovádějí diagnózu. Tím se komplikuje celý proces vymítání. Amorth také upozorňuje, že proces diagnózy je velmi zrádný a to může být důvodem, proč se mu někteří exorcisté záměrně vyhýbají. Podle Amortha se většinou diagnóza stanovuje nejlépe právě již v probíhajícím exorcismu. Je to způsobeno případy, kdy je ono posedlé individuum jak psychické choré, tak posedlé zlými silami. Druhým hlavním cílem je tzv. „osvobodit spoutané“. Tímto cílem je myšleno, osvobodit jedince od posedlosti Dáblem. V tomto bodě se může exorcismus značně zkomplikovat, protože se musí vytvořit prostředí, ve kterém bude daný jedinec spolupracovat, modlit se a docházet ke svatostem. Ale jelikož toho většinou není schopný, zůstává tato práce na exorcistovi. Exorcismu prý může trvat patnáct minut a osoba je plně osvobozená, také ale může trvat několik desítek hodin. Stejně jako se bude člověk déle léčit ze závažnější nemoci, než z pouhé rýmy, tak se musí přistupovat k posedlému na základě toho, jak intenzivní a jak silné je jeho spojení s Dáblem. Podle Amortha má nad výsledným časem vždy moc Bůh, který osvobozuje tak jak usoudí, ale také prý více slyší modlitby, které jdou přímo z církve (Amorth, 2000). Amorth uvádí zajímavý případ děvčete, které se vyléčilo velmi rychle:

„Měl jsem případ čtrnáctileté dívky postižené několik málo dní projevy zuřivosti: kopala, kousala a škrábala. Stačila čtvrt hodina exorcismu a byla úplně osvobozena. V první fázi se zhroutila na zem jako mrtvá, takže připomínala

příběh z evangelia, kdy Ježíš osvobodil mladíka, kterého nedokázali osvobodit apoštolově. Během několika málo minut se vzpamatovala, začala běhat a hrát si se svým bratříčkem na dvoře“ (Amorth, 2000, s. 30).

Je vidět, že exorcismus historii provází v určitém tvaru amplitudy. Je to záležitost, která je velmi křehká v oblasti důvěry a přesvědčení o ní. Můžeme se na exorcismus dívat očima racionalistů, které nám budou napovídat, že je nesmysl, aby do někoho vstoupil jakýsi démon, který z člověka začne vysávat život a jediný kdo proti němu něco zmůže, je člověk, který užije modlitba slova Božího, skrz které k démonu promluví jazykem samotného Pána a démon se zalekne a lidskou schránku opustí. Na druhou stranu, budeme-li mít mysl alespoň krapet otevřenou a nebudeme hned skeptičtí, můžeme vidět exorcismus jako velmi zajímavou složku historie a křesťanství. Můžeme se zabývat mnoha případy a hledat odpovědi na otázku, zdali ona posedlost, která byla vymítána před desítkami, či stovkami let, nebyla jen dnes již dobře zdokumentovanou psychickou nemocí, nebo poruchou, jakou je například epilepsie. Autor této práce se domnívá, že je možné, aby byl exorcismus aplikovatelný, a nepopírá možnost, že jsou zlé síly, které mohou člověka pohlit (Amorth, 2006), na druhou stranu cítí, že ratio ovlivňuje značně jeho úsudek a také k němu promlouvá snadno aplikovatelná skutečnost, že čeho jsem neviděl dostatečný důkaz, je těžké brát jako skutečnou okolnost a podle ní si uspořádávat názory na určité instituce, situace, či jen pouhé myšlenky.

7. Experiment

V praktické části se budu zabývat uskutečněnou výzkumnou sondou. Seznámím čtenáře se zkoumaným problémem mého šetření, s postupy zvolené metody. Zaměřím se na vysvětlení cílů, kterých jsem chtěl nebo mohl dosáhnout, a které mě vedli k uskutečnění tohoto experimentu. Také poreferuji o hypotézách provázející zkoumaný problém. Tento projekt nazývám výzkumnou sondou, vzhledem k nízkému počtu zúčastněných probandů. Podrobnější a rozsáhlejší zkoumání zvolené problematiky by mohlo být předmětem mé magisterské diplomové práce.

7. 1 Zkoumaný problém

Autor práce se pokusil objasnit, zda české rčení "leze mráz po zádech" je postaveno na základě fyzického projevu objevujícího se při reakci na strach, nebo jestli je pocit mrazivých pouhou snahou o nejdůvtipnější jazykové vysvětlení pro momentální fyziologickou reakci.

7. 2 Cíle výzkumného šetření

Pokud by se zjistilo, že při reakci na strach se skutečně teplota v oblasti zad snižuje, mohli bychom říci, že rčení odpovídá částečně pravdě. Částečně proto, že autor práce nepředpokládal, že by se při strachu na našich zádech vyskytovaly teploty blížíící se nule.

7. 3 Metoda

Výzkum proběhl v prostorách Domov mládeže Neklanova, ve společenské místnosti. Čas na jednoho probanda byl vymezen na deset minut. Sběr dat proběhl za pomoci laserového teploměru, kterým autor změřil teplotu v oblasti zad konkrétně v mezi lopatkové části. Nejdříve se vybraný proband seznámil s tématem, a jak bude experiment probíhat. Již dříve měli k dispozici zprávu, která byla dva měsíce dopředu vyvěšena v prostorách DM Neklanova na veřejné nástěnce a nabízela příležitost se seznámit s tématem experimentu i částečně s jeho průběhem. Tato zpráva sloužila jako žádost, ale i jako motivace, být součástí výzkumného šetření. Poté byl proband požádán o

jméno, datum narození a místo bydliště. Také byl požádán o vyhrnutí si trička, za účelem odhalení zad, pro ideální přístup k měření teploty v mezi lopatkové oblasti. Vyčkalo se alespoň tři minuty, aby měl autor jistotu, že se teplota v oblasti zad nemění jen z důvodu adaptace tělesné teploty na teplotu pokoje určeného pro vykonání experimentu. V místnosti byla naměřena pokojová teplota o dvaceti dvou stupních celsia. Po třech minutách autor změřil teplotu v oblasti zad a tuto hodnotu zapsal jako základní, podle které se budou měřit jakékoliv změny v průběhu sběru dalších dat. Poté byla probandovi nasazena sluchátka, v místnosti se zhaslo a pustila se audio-vizuální nahrávka, která měla v probandovi vyvolat pocit strachu. V průběhu sledování videa, stál autor za probandem nehybně, aby ho nijak nevyrušil a měl pocit, že je v místnosti sám. V intervalu 3, 5 minuty zaznamenával autor teplotu v mezi lopatkové oblasti. Hodnotu měřil vždy dvakrát, aby minimalizoval možnost zkreslení dat zapříčiněné špatným přiložením teploměru. Ve chvíli kdy autor zaznamenal vychýlení výše teploty od základní hodnoty, zapsala se nová hodnota do tabulky, kterou měl autor předpřipravenou a do které též zapisoval výše zmíněné údaje o probandech. Po skončení experimentu byl proband dotázán na to, jak se v průběhu cítil a jeho celkové aktuální ladění, jaké ho provázely pocity a zda cítil strach. Na konci byl ještě požádán o vyplnění dotazníku, který je možné najít v přílohách. Před započítím celého tohoto procesu, byly samozřejmě všechny zúčastněné dívky požádány o podpis informovaného souhlasu a bylo ověřeno, že jsou starší osmnácti let.

7. 4 Výběr zkoumaných osob

Pro výzkumnou sondu bylo k dispozici sedmnáct dívek ve věku od osmnácti do šestadvaceti let, které byly ubytovány v Domově mládeže Neklanova v Praze. Pocházely z různých oblastí České republiky. Dvě dívky se však experimentu nezúčastnily, jelikož byly vyděšeny popisem zážitků dvou posledních dívek, z nichž jedna podlehla pláči a druhá byla videem nepříjemně ořesena. Z toho plyne, že finální účast činila patnáct dívek.

7. 5 Hypotézy

Od experimentu jsem očekával, že potvrdí tvrzení, které tvrdí, že teplota v oblasti zad se při reakci na strach snižuje, avšak ne na takovou hodnotu, jakou je bod mrazu. Další z mých očekávání byla, že se teplota nezmění a rčení bude vyvráceno jako nereálné a dále vnímáno jako pouhý pocit, či poetické přirovnání.

7. 6 Nástroje

K experimentu bylo využito kvalitního notebooku od společnosti Apple, který byl autorovi poskytnut jeho blízkou osobou. Dále, byl k dispozici laserový bezdotykový teploměr, který byl zapůjčen od DM Neklanova. K experimentu byla vytištěna tabulka pro záznam jmen a dat narození probandů a stejně tak v této tabulce bylo místo pro zaznamenávání čísel, která byla získána díky měření teploty v mezi lopatkové oblasti. Dále také informovaný souhlas, společně s dotazníkem, týkajícím se tématu experimentu. K vyvolání strachu bylo použito upravené video, trvající 5 minut a 50 vteřin, které obsahovalo fotky dívky procházející exorcistickou seancí a bylo doprovázeno autentickou audionahrávkou z jednoho konaného rituálu právě na již zmíněné dívce, kde se verbálně projevuje v tu chvíli, kdy skrze ni údajně mluví démon.

7. 7 Analýza dat

K experimentu byla vytvořena tabulka, ve které bylo zaznamenáno číslo probanda, jeho rok narození, pro ověření jeho plnoletosti a změřené teplotní hodnoty. Tabulka nám ve výsledku říká, čeho jsme dosáhli. Pokles či nárůst teploty se odvíjel od teploty počáteční, tedy výchozí, která byla naměřena tři minuty po tom, co již proband seděl s vyhrnutým tričkem na židli.

Bylo překvapením, když se po prvním měření na teploměru objevilo, že teplota klesá. Z 36, 9 °C klesla na 36, 5 °C. Bylo to pro mne příjemným překvapením. Do tabulky autor na základě dotazníků přidal ještě kolonky, kam se vyplnilo, zda proband věří v boha a zda věří v démony a paranormální jevy. V tomto ohledu bohužel zatím není možné najít korelaci. Nemůžeme prozatím konstatovat,

Tabulka č. 1.: Zaznamenané hodnoty teplot v °C

Číslo respondenta	Bydliště	Datum narození	Teplota 1	Teplota 2	Teplota 3	Teplota 4
1	Zábřeh na Moravě	1995	36,9	36,8	36,8	36,5
2	Olomouc	1995	36,2	36,1	36	35,9
3	Duchcov	1992	36	35,9	35,9	35,9
4	Rožmitál pod Třemšínem	1994	36,8	36,6	36,6	36,5
5	Liberec	1995	36,7	36,6	36,5	36,3
6	Turnov	1993	36,1	36	36,1	36
7	Český těšín	1991	35,6	35,5	35,4	35,4
8	Žihle	1992	36,3	36,4	36,3	36,4
9	Vlastibořice	1993	35,8	35,9	36	36
10	Šebířov	1993	36,2	36,1	36,2	36,1
11	Horažďovice	1996	36,5	36,4	36,4	36,3
12	Jičín	1994	35,5	35,5	35,5	35,5
13	Sedlčany	1993	35,8	35,7	35,6	35,5
14	Sázava	1995	36,5	36,4	36,4	36,4
15	Beroun	1988	36,8	36,7	36,7	36,6

že protože člověk věří v Boha a démony, bude se jeho teplota v oblasti zad při reakci na strach snižovat. V našich tabulkách sice takový případ je, ale také je zde případ, kdy proband věří v boha i v démony a s jeho teplotou se naprosto nic nedělo. Poté máme případ, kdy nevěří ani v boha ani v démony a přesto jsme zaznamenali pokles. Na druhou stranu, v jednom z dotazníků se objevila poznámka „, cítila jsem mírný strach. Obzvláště když si myslím (vím), že toto existuje“.

Tabulka nám také ukazuje jaké nejvyšší a jaké nejnižší teploty proband dosáhl. Z nich autor později spočítal průměrný nárůst a průměrný pokles teploty probandů v průběhu experimentů. Vychází z něho, že jsme dosáhli většího poklesu nežli nárůstu.

Pokles činí $0,19\text{ }^{\circ}\text{C}$, zatímco nárůst byl $0,03\text{ }^{\circ}\text{C}$. Pravdou je, že pokles se nepohybuje ve vysokých číslech, ale i přesto je to dobrý výsledek. Také bych rád podpořil myšlenku možnosti poklesu teploty v oblasti zad tím, že se snažil dělat záznamy teplot právě ve chvílích, kdy, díky znalosti promítaného videa, věděl, že je nahrávka velmi děsivá a nejvíce na člověka působí. Často se právě po těchto částech audio-vizuální stopy projevovaly změny v teplotách. Silné výkyvy teploty tedy mohou být situační a rychle přicházející, ale podle záznamů, se teplota těla dále držela stejná na té hodnotě, kam klesla až na pár případů, kdy teplota klesla, poté se vrátila na svojí původní hodnotu a později opět klesla.

7. 8 Rozhovory s probandy

Jako součást procesu jsem použil krátký rozhovor s jednotlivými probandy hned po ukončení experimentu. Jejich odpovědi byli shodné těm, které posléze uvedli do dotazníku. Když jsem pak dotazníky a své poznámky na jejich zadní straně prošel, vycházel z nich fakt, o který jsem se celý experiment pokoušel U každého probanda, který v dotazníku uvedl, že cítil fyziologickou reakci nebo pocity strachu v návaznosti na sledovanou nahrávku, se objevil pokles teploty v jeho mezi lopatkové oblasti. Někteří probandi, u kterých jsem si v průběhu experimentu všiml hlubšího dýchání, ale posléze tvrdili, že strach neměli a cítili spíše lítost anebo jim zvuky byly nepříjemné, jsem přesto zaznamenal pokles. U probandů, ze kterých jsem cítil, že jsou uvěřitelně skeptičtí, tím mám na mysli, že někteří probandi působili dojmem, že se strachem bojují, ale tito se zdály být proti nahrávce vyloženě odolní a také to vyšlo z jejich výsledku. U těchto probandů jsem zaznamenal nárůst a pouze v jednom ze tří takových případů byl zaznamenán pokles o $0,1\text{ }^{\circ}\text{C}$. Tento výsledek nasvědčuje, že opravdové

pocity strachu doopravdy snižují teplot v mezi lopatkové částí oblasti zad. Na základě těchto výsledků by bylo prozatím nebylo nutné rčení vyvracet, ale pouze možná poupravit na „Leze chlad po zádech“. Tyto rozhovory a dotazníky mě přivedly k dalším nápadů, jak by mělo být video upraveno, aby skutečně bylo schopné vyvolávat strach přesněji a intenzivněji.

Tabulka č. 2.: Záznam nejvyšších a nejnižších naměřených hodnot každého probanda

Číslo respondenta	Bydliště	Datum narození	Nejvyšší naměřená hodnota	Nejnižší naměřená hodnota
1	Zábřeh na Moravě	1995	36,9	36,5
2	Olomouc	1995	36,2	35,9
3	Duchcov	1992	36	35,9
4	Rožmitál pod Třemšínem	1994	36,8	36,5
5	Liberec	1995	36,7	36,3
6	Turnov	1993	36	36
7	Český těšín	1991	35,6	35,4
8	Žihle	1992	36,4	36,3
9	Vlastiboř-ice	1993	36	35,8
10	Šebířov	1993	36,2	36,1
11	Horažďo-vice	1996	36,5	36,3
12	Jičín	1994	35,5	35,5
13	Sedlčany	1993	35,8	35,5
14	Sázava	1995	36,5	36,4
15	Beroun	1988	36,8	36,6

Tabulka č. 3.: Tabulka výsledných hodnot

Číslo respondenta	Bydliště	Datum narození	Nárůst	Pokles	Věřící	Věřící v démony a paranormální jevy	Průměrný nárůst	Průměrný pokles
1	Zábřeh na Moravě	1995	0	0,4	Ano	Ne	0,03	0,19
2	Olomouc	1995	0	0,3	Ano	Ano		
3	Duchcov	1992	0	0,1	Ne	Ne		
4	Rožmitál pod Třemšínem	1994	0	0,3	Ano	Ano		
5	Liberec	1995	0	0,4	Ne	Ano		
6	Turnov	1993	0,1	0,1	Ne	Ano		
7	Český těšín	1991	0	0,2	Ano	Ano		
8	Žihle	1992	0,1	0,1	Ano	X		
9	Vlastibořice	1993	0,2	0	Ne	Ano		
10	Šebířov	1993	0,1	0,1	Ano	Ano		
11	Horažďovice	1996	0	0,2	Ano	Ano		
12	Jičín	1994	0	0	Ano	Ano		
13	Sedlčany	1993	0	0,3	Ne	Ano		
14	Sázava	1995	0	0,1	Ano	Ano		
15	Beroun	1988	0	0,2	Ano	Ano		

Příjemné zjištění pro mě bylo, že nikdo komu se teplota zvýšila, neodpověděl v dotazníku způsobem, který by napovídal, že probanda video děsilo.

Díky této výzkumné sondě pro mě bylo možné zjistit, jak budou probandi na konkrétní použité video reagovat. Je zřejmé, že se vyskytuje nutnost úpravy a pravděpodobně by autor zvolil i jiný snímek a zaměřil se více na jeho děsivou charakteristiku.

7. 9 Diskuze

Vícekrát jsem přemýšlel nad tím, zdali je nahrávka dostatečně děsivá. Bohužel se mi nepodařilo získat k ní titulky. Tento úkol se stal velmi těžkým, protože ve většině záznamů se užívá latinského jazyka. Autor měl obavy, zda to nebude pro probandy pouze nějaké video, o kterém nevěděl co si myslet. Proto případ dívky podrobněji prostudoval a měl tedy možnost, probandům příběh lépe přiblížit a vyvolat v nich dopředu určitou obavu. V 12 z 15 případů si autor všiml, že probandi usedají už tak se silnou nervozitou. Mnohokrát se jako první v referování pocitů probandů objevil pojem lítost. Probandi cítili lítost za utrpení dívky z nahrávky a tak se u nich projevil místo strachu smutek. Probandi byli také napnuti v očekáváních, kdy na ně z monitoru laptopu vyskočí nějaký děsivý zjev, a kdyby tam takový byl, pravděpodobně by to vyvolalo úlek a dostavil by se intenzivnější pocit. Teplota v místnosti pro mě byla velkou obavou, jelikož jsem neměl k dispozici žádná data z termostatu, či pokojového teploměru. Naměřil jsem tedy teplotu pokoje laserovým teploměrem v prostoru. Pokojová teplota pro mě byla zejména velkým znepokojením, kvůli adaptaci probandů na ni. Každý záznam, který jsem zapisoval do tabulek, byl proto prováděn třikrát v řadě, abych se vyvaroval jakýmkoli zkreslením dat. Jako velmi nepozorné hodnotím svou činnost v rozhovoru. Otázka, zda proband cítil mrazení v zádech, kromě tří případů nezazněla. To vidím jako veliké mínus mého počínání. Jako argument k tomu ale stavím skutečnost, že má práce měla prověřit, zda se při reakci na strach projeví změna teploty v oblasti zad a tím mohlo být rčení potvrzeno či vyvráceno. Co se týče této otázky, byla mnou jasně zodpovězena, ačkoliv jen formou výzkumné sondy. V práci nebyl jediný proband, kterému by se potom, co viděl nahrávku a uvedl, že cítil strach,

mrazení nebo husí kůži, nesnížila teplota v mezi lopatkové oblasti nejméně o 0,01°C. Původně bylo mým záměrem, abych mohl aplikovat tento výzkumný experiment na oblast České republiky. Jelikož jsem měl mít k dispozici místo patnácti, sto probandů v DM Neklanova. Chtěl jsem využít rozmanitosti ubytovaných probandů pocházejících z celé ČR. Tato okolnost se však změnila náhlými transformacemi v systému DM a já ve svém vyhrazeném termínu měl příležitost provést experiment pouze se šestnácti probandy. Jeden proband odmítl podstoupit experiment, poté co viděl jiného vycházet z místnosti s brekem. Tím se blížím k závěru, že výsledky mé práce bohužel nejsou v žádném případě zobecnitelné na obyvatele ČR.

8. Závěr

Tato bakalářská práce se zabývá strachem a jeho specifickými formami. V teoretické části se zaměřuje na vysvětlení pojmu strachu a prezentuje ho v určitých specifických formách. Tyto formy se v práci prezentují jako psychické, ale i fyzické projevy strachu. Zabývá se nemocemi, jíž je strach součástí jako je sociální fobie nebo panická porucha. Jako fyzické formy strachu jsou v práci uvedeny příklady husí kůže, jež se projevuje za pomoci polierekce neboli vztyčení vlasových folikul za pomocí vztyčných svalových tělísek umístěných v pokožce, mrazení v zádech ve formě třesavky v oblasti páteře nebo erekce bradavek. Tyto způsoby projevů jsou dále v práci rozvedeny za pomoci několika výzkumů a studií, jež se těmito fenomény zabývají a dále se zaměřují na využití hlubších znalostí pro zmapování emočních vrcholů člověka. Jejich stimulace se v práci vyskytuje jako výzkum za pomoc self-reportů, nebo také hudby. Dalšími specifickými formami strachu jsou v práci uvedeny strach z bolesti nebo strach ze zesměšnění. Na téma strachu ze zesměšnění bylo vytvořeno mnoho studií, o kterých se tato práce zmiňuje a také byl pro účel získání specifitějších a přesnějších informací ohledně koncentrace gelotofobie (strachu ze zesměšnění) ve společnosti a pro určení míry postižení jedince touto poruchou vytvořen dotazník, jehož funkce je v práci popsána a přibližuje tak tuto specifickou formu strachu blíže k pochopení jejím důsledkům a příčinám. Podobným způsobem práce seznamuje s panickou poruchou či sociální fobií a také se zmiňuje o Frommově strachu ze svobody a vysvětluje jeho pojetí. Vzhledem k cílům praktické části se práce také prezentuje rozbořením několika rčení, které souvisí se strachem a jeho projevy. Na základě způsobu jakým je ověřována výzkumná teze, je možné se v práci seznámit s pojmem exorcismus.

Pojem exorcismus je zde probírán z historického hlediska, jeho vlivem v minulých stoletích a stejně tak vlivem církve až po jeho pozici, kterou zaujímá ve století 21. Dále se zabývá vizualizací pekelného vládce, která je v práci podpořena jeho popsanou podobou z konce knihy Janova zjevení.

V praktické části práce přechází k uskutečněné výzkumné sondě, která proběhla v Domově Mládeže Neklanova za účasti 15 probandů. Za cíl si tento experiment zadal potvrdit či vyvrátit české rčení o skutečnosti, že při strachu leze člověku mráz po zádech. Experiment měl tedy zjistit, zda se při reakci na strach u člověka projeví fyziologická reakce ve formě snížení teploty v oblasti zad. Práce dále seznamuje s metodou, která byla při experimentu použita. Metoda měření teploty v mezi lopatkové oblasti zad zatímco proband měl nasazená sluchátka, sledoval audio-vizuální nahrávku, ve které se promítaly fotografie Anneliese Michel, která zemřela na důsledky dehydratace, které jí byly údajně způsobeny při exorcistických seancích. Toto promítání fotografií bylo v nahrávce podpořeno autentickým audiozáznamem, který byl pořízený při jednom takovém setkání, a probandi byli seznámeni se skutečností, že na nahrávce skrz Anneliese Michel údajně mluví démon. Práce pak seznamuje s tabulkami, ve kterých jsou zaznamenána data, která byla zachycena v průběhu měření. Výsledek tohoto experimentu je pak shrnut do několika odstavců a vysvětluje, že na základě této sondy bylo rčení potvrzeno a dále nabízí jeho budoucí možnosti dalšího ověřování a širší možnosti výzkumu. V diskuzi se autor zamýšlí nad určitými aspekty výzkumné sondy, které by buď změnil, nebo nahradil něčím efektnějším a dále diskutuje o nedostatcích, které mohli narušit experiment a zkreslit tak data. Zároveň v diskuzi uvádí argumenty, kterými chrání autenticitu vlastního experimentu a apeluje tak na jeho věrohodnost a použitelnost.

Literatura

1. AMORTH, G. *Exorcisté a psychiatři*. Přeložil Ctirad V. POSPÍŠIL. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, s. r. o, 2006. ISBN 80-7192-981-6.
2. AMORTH, G. *Exorcista vypráví: Zkušenosti z boje proti zlu*. Přeložil Angelo SCARANO. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, s. r. o, 2000. ISBN 80-7192-494-6.
3. BIBLE, *Písmo svaté Starého a Nového zákona*. Ekumenický překlad. Praha: Česká biblická společnost, 2001. ISBN 80-85810-28-X.
4. KASTOVÁ, V. *Dynamika symbolů: Základy jungovské psychoterapie*. Přeložila Jana VAŠKOVÁ Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-371-4.
5. DRAPELA, V. J. *Přehled teorií osobnosti*. Přeložil Karel BALCAR. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-505-9.
6. FECHT, S. *Why do we get goose bumps and chills when we're scared?* Winter Park:Bonnier Corporation, 2011. ISSN 0161-7370.
7. FREUD, S. *Beyond the pleasure principle*. London:Hogarth Press, 1955a.
8. FROMM, E. *Strach ze svobody*. Přeložila Vlastislava ŽIHLOVÁ. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0615-6.
9. GREGSON, P., MAYO, C. a LIDBETTER, N. *Toilet Phobia: Braking the silence*. Manchester: National Phobics Society (NPS), 2006.
10. GREWE, O., KOPIEZ, R. a ALTENMÜLLER E. *Chills As an Indicator of Individual Emotional Peaks*. Oxford: Wiley-Blackwell, 2009. ISSN 0077-8923.
11. HARRISONOVÁ, M., JONESOVÁ, K., HUGHESOVÁ, M. S. a LEFEVREOVÁ, J. A. *Self Reports of Nipple Erection in Emotional and Somatic Contexts*. Dordrecht: Psychological Record, 2013. ISSN 0033-2933.
12. HŘEBÍČKOVÁ, M., FICKOVÁ, E., KLEMENTOVÁ, M., RUCH, W. a PROYER, R. T. *Strach ze zesměšnění: Česká a sloveská verze dotazníku geolph pro zjišťování gelotofobie*. Praha: Academy of Sciences of the Czech republic, 2009. ISSN 0009-062X.

13. KNOTEK, P., KNOTKOVÁ, H. a RAUDENSKÁ, J. *Chronická bolest a strach*. Praha: Academy of Sciences of the Czech Republic, 2015. ISSN 0009-062X.
14. KRÁTKÝ, J. *Jádro pudla*. Mladá Boleslav: Šebek & Pospíšil, 1991. ISBN 8085210177.
15. LEVIN, R. a MESTON, C. *Nipple/breast stimulation and sexual arousal in young men and women*. *Journal of Sex Medicine*. Texas: International Society for Sexual Medicine, 2006. ISSN 1743-6095.
16. NAKONEČNÝ, M. *Základy psychologie*. Praha: Academia, 1998. ISBN 80-200-0689-3.
17. PLATT, T. *Emotional responses to ridicule and teasing: Should gelotophobes react differently?* Zurich: Humor-International Journal of Humor Research, 2008. ISSN 0933-1719.
18. POKORNÝ, J. *Zakopaný pes aneb o tom, jak, proč a kde vznikla některá slova, jména, rčení, úsloví, pořekadla a přísloví*. Brno: Albatros, 1976.
19. PRAŠKO, P., PRAŠKOVÁ, H., VAŠKOVÁ, K. a VYSKOČILOVÁ, J. *Panická porucha a jak ji zvládat*. Praha: Galén, 2006. ISBN 80-7262-424-5.
20. PRAŠKO, J., VYSKOČILOVÁ, J. a PRAŠKOVÁ, J. *Sociální fobie a její léčba: Příručka pro lid se sociální fobií*. Praha: Galén, 2008. ISBN 978-80-7262-580-2.
21. RECINOVÁ, I. *Přínos Ericha Fromma k pochopení duchovní situace současného světa*. Praha: Ústav politologie FF UK, 2005.
22. RIEMANN, F. *Základní formy strachu: Typy lidské osobnosti, jejich vznik, charakteristiky a formy vztahů*. Přeložil Pavel ŘÍČAN. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-313-7.
23. RUCH, W. a PROYER, R. T. *Who is gelotophobic? Assessment criteria for the fear of being laughed at*. Zurich: Swiss Journal of Psychology, 2008b.
24. TESAŘ, M. *Fenomén exorcismu a jeho role ve vzdělávání*. Olomouc: Pedagogická fakulta, 2013.
25. TOLKIEN, J. R. R. *Pán Prstenů: Společenstvo prstenu*. Přeložila Stanislava POŠUSTOVÁ. Praha: Mladá fronta, 1990. ISBN 80-204-0105-9.

26. TORKAMANI, N., RUFAUT W. N., JONES, L a SINCLAIR D. R. *Beyond Goosebumps: Does the Arrector Pili Muscle Have a Role in Hair Loss?* Victoria: International Journal of Trichology, 2014. ISSN 0974-7753.
27. VEČEŘOVÁ-PROCHÁZKOVÁ, A. a HONZÁK, R. *Stres, eustres a distres*. Praha: Interní medicína pro praxi, 2008.
28. VIZINOVÁ, D. a PREISS, M. *Psychické trauma a jeho terapie*. Praha: Portál, 1999. ISSN 1211-2720.
29. VYMĚTAL, J. *Pojetí úzkosti a strachu v psychologii. Speciální psychoterapie: Úzkost a strach*. Praha: Grada publishing, a. s., 2007. ISBN 978-80-247-1315-1.
30. WILKINSONOVÁ, T. *Vatikánští exorcisté: Vymítání d'ábla v 21. Století*. Přeložila Zdeňka TENKLOVÁ. Praha: Mladá fronta a. s., 2009. ISBN 978-80-204-17-0.

Internetové odkazy

1. ČSÚ. *Český statistický úřad: Volby.cz*. [online]. 2015 [cit. 2015-07-23]. Dostupné z: <http://volby.cz>
2. ČSÚ. *Náboženské vyznání obyvatelstva České republiky*. [online]. 2004 [cit. 2014-06-12]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/tz.nsf/i/nabozenske_vyznani_obyvatelstva_ceske_republiky_23_12_04
3. DEPETRILLOVÁ, S. *Why Do We Get Shivers Up Our Spines?* FELIX DENNIS. *Mental_floss* [online]. 2012 [cit. 2015-07-23]. Dostupné z: <http://mentalfloss.com/article/12879/why-do-we-get-shivers-our-spines>
4. KOZDERA, P. *Strach z KSČM je pryč. Ještě omlad'te vedení, radí politologové*. [online]. 2012 [cit. 2015-07-23]. Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/politika/vlada/Strach-z-KSCM-je-pryc-Jeste-omladte-vedeni-radi-politologove-231260>
5. VALACH, M. *Strach za komunismu, strach za kapitalismu! Strach navždy?* [online]. 2004 [cit. 2014-06-12]. Dostupné z: <http://blisty.cz/art/18494.html>

Přílohy

Příloha 1- Informovaný souhlas

Informovaný souhlas s účastí na výzkumu „Určení, zda-li se u dívek z území České republiky při reakci na strach sníží teplota v oblasti zad, aneb jestli je přísloví “leze mráz po zádech“ pravdivé.“

Prohlašuji, že jsem byla seznámena s podmínkami účasti na výzkumu „Určení, zda-li se u dívek z území České republiky při reakci na strach sníží teplota v oblasti zad, aneb jestli je přísloví “leze mráz po zádech“ pravdivé.“ a že se jej chci dobrovolně zúčastnit. Beru na vědomí, že údaje poskytnuté pro účely tohoto výzkumu jsou anonymní a nebudou použity jinak, nežli k interpretaci výsledku psychologického sledování. Rovněž beru na vědomí, že mohu z programu kdykoli, podle svého vlastního uvážení, vystoupit.

Dne..... Jméno a příjmení..... Podpis.....

Příloha 2- Dotazník k výzkumnému experimentu

Jaký vztah máte k exorcismu jako takovému?

Věříte na démony, či jiné paranormální jevy?

Jak jste se cítila v průběhu experimentu? Zkuste popsat své pocity.

Jste věřící?

Příloha 3- Rešerše k výzkumnému experimentu

Rešerše pro výzkumný experiment

1. VIANNA, Daniel. Changes in cutaneous and body temperature during and after conditioned fear to context in the rat. *European Journal of Neuroscience*. 2005, č. 9.
2. Cannon, Walter B. 1920. *Bodily changes in pain, hunger, fear and rage: an account of recent researches into the function of emotional excitement*. New York: Appleton.
3. POUZAR, Miroslav. *Toxikologie strachu*. Univerzita Pardubice, 2011. Dostupné z: <http://www.ft.tul.cz/projekty/KITTOP/download/pouzar12.pdf>. Projekt. Ústav enviromentálního a chemického inženýrství Univerzita Pardubice.
4. FRANĚK, Miroslav. *Termoregulace* [online]. 2012 [cit. 2013-02-13]. Dostupné z: www.ppt2txt.com/r/2a429ed7/
5. RHUDY, Jamie, Jeffrey GRIMES, Mary MEAGHER. Fear-induced hypoalgesia in humans: Effects on low intensity thermal stimulation and finger temperature. *The Journal of Pain*. 2004, roč. 5, č. 8.
6. REOLOFS, Jeffrey, Madelon PETERS, Marianne DER ZIJDEN a Johan VIAEYEN. Does fear of pain moderate the effects of sensory focusing and distraction on cold pressor pain in pain-free individuals?. *The Journal of Pain*. 2004, roč. 5, č. 5.
7. R Falconer Ian (1976) Interrelationships Between the Thyroid Gland and Adrenal Cortex During Fear, Cold and Restraint in the sheep. *Australian Journal of Biological Sciences* 29 , 117–124.

Příloha 5- Fotografie z videa použitým v experimentu

(Zdroj:
http://i10.dainikbhaskar.com/thumbnail/655x588/web2images/www.dailybhaskar.com/2013/07/14/4291_emily1.jpg)

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE:

Jméno a příjmení autora: Milan Vedral

Studijní program: prezenční

Studijní obor: Bc. Psychologie

Název práce: Strach: Zdroje a prožívání jeho specifické simulované formy

Počet stran (bez příloh): 51

Celkový počet stran příloh: 5

Počet titulů české literatury a pramenů: 12

Počet titulů zahraniční literatury a pramenů: 18

Počet internetových odkazů: 5

Vedoucí práce: PhDr. Martin Kuška, Ph.D.

Rok dokončení práce: 2015

**Posudek vedoucího/oponenta bakalářské/diplomové práce
na Pražské vysoké škole psychosociálních studií**

Jméno a příjmení studenta/ky: Milan Vedral

Obor studia: Psychologie

Název práce: Strach: Zdroje a prožívání jeho specifické simulované formy

Vedoucí/oponent práce: PhDr. Martin Kuška, Ph.D.

Technické parametry práce:

Počet stránek textu (bez příloh): 51

Počet stránek příloh: 5

Počet titulů v seznamu literatury: 35 (12 CZ, 18 zahr., 5 i-net)

0**	1	2	3	4
-----	---	---	---	---

Výběr tématu

Závažnost tématu

		x		
--	--	---	--	--

Oborová přiléhavost tématu

	x			
--	---	--	--	--

Originalita tématu a jeho zpracování

	x			
--	---	--	--	--

Formální zpracování

Jazykové vyjádření (respektování pravopisné normy, stylistické vyjadřování, zvládnutí odborné terminologie)

			x	
--	--	--	---	--

Práce s odbornou literaturou a prameny (citace, parafráze, odkazy, dodržení norem pro citace, cizojazyčná literatura)

			x	
--	--	--	---	--

Formální zpracování (jasnost tématu, rozčlenění textu, průvodní aparát, poznámky, přílohy, grafická úprava)

			x	
--	--	--	---	--

Metody práce

Vhodnost a úroveň použitých metod

			x	
--	--	--	---	--

Využití výzkumných empirických metod

		x		
--	--	---	--	--

Využití praktických zkušeností

x				
---	--	--	--	--

Obsahová kritéria a přínos práce

Přístup autora k řešené problematice (samostatnost, iniciativa, spolupráce s vedoucím práce)

x				
---	--	--	--	--

Naplnění cílů práce

		x		
--	--	---	--	--

Vyváženost teoretické a praktické části v daném tématu

		x		
--	--	---	--	--

** 0 – nehodnoceno; 1 – výborně; 2 – velmi dobře; 3 – dobře; 4 – neprospěl/a

Návaznost kapitol a subkapitol

		x		
--	--	---	--	--

Dosažené výsledky, odborný vklad, použitelnost výsledků v praxi

			x	
--	--	--	---	--

Vhodnost prezentace závěrů práce (publikace, referáty, apod.)

		x		
--	--	---	--	--

Otázky a náměty k diskusi při obhajobě:

Jaké změny designu realizovaného experimentu by autor navrhoval při případném dalším zkoumání dané problematiky?

Celkové hodnocení práce (klady, nedostatky):

Předkládaná bakalářská práce se zabývá tématem specifických fyziologických reakcí člověka prožívajícího strach, přičemž svůj výzkumný zájem směřuje k empirickému ověření platnosti rčení o „lezení mrazu po zádech“, resp., zda pocit mrazení v zádech souvisí s měřitelným poklesem teploty na povrchu této části těla. Tuto autorovu výchozí pozici hodnotím jako originální a inspirativní.

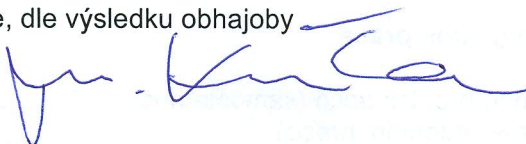
Celkově práce vykazuje řadu dílčích nedostatků - ať již gramatických, stylistických, bibliografických, argumentačních i metodologických, nicméně je prostoupena autorovým výrazným zaujetím zpracovávaným tématem a specifickým – možná až překvapivým – kontextem, ve kterém svá uvažování rozvíjí.

Za hlavní přínos této bakalářské práce považuji originální a inspirativní výzkumný námět, přičemž nalezení podobné neprozkoumané (dle dostupných zdrojů) niky ve vědách o člověku pokládám za úspěch, přesahující svým významem rámec tohoto typu závěrečných prací. Proto i přes výše uvedené výhrady předkládanou bakalářskou práci doporučuji k obhajobě.

Doporučení k obhajobě: doporučuji / ~~nedoporučuji~~*

Navrhovaná klasifikace: dobře, dle výsledku obhajoby

Datum, podpis: 6. 9. 2015

* nehodící se, škrtněte

**Posudek vedoucího/opponenta bakalářské/diplomové práce
na Pražské vysoké škole psychosociálních studií**

Jméno a příjmení studenta/-tky: Milan Vedral

Obor studia: psychologie

Název práce: Strach: Zdroje a prožívání jeho specifické stimulované formy

Vedoucí/oponent práce: Mgr. et Mgr. Michal Slaninka, Ph.D.

Technické parametry práce:

Počet stránek textu (bez příloh): 51

Počet stránek příloh: 5

Počet titulů v seznamu literatury: 30+5

0**	1	2	3	4
-----	---	---	---	---

Výběr tématu

Závažnost tématu

			X	X
			X	

Oborová příléhavost tématu

Originalita tématu a jeho zpracování

			X	
--	--	--	---	--

Formální zpracování

Jazykové vyjádření (respektování pravopisné normy, stylistické vyjadřování, zvládnutí odborné terminologie)

		X		
--	--	---	--	--

Práce s odbornou literaturou a prameny (citace, parafráze, odkazy, dodržení norem pro citace, cizojazyčná literatura)

		X		
--	--	---	--	--

Formální zpracování (jasnost tématu, rozčlenění textu, průvodní aparát, poznámky, přílohy, grafická úprava)

			X	X
--	--	--	---	---

Metody práce

Vhodnost a úroveň použitých metod

			X	
--	--	--	---	--

Využití výzkumných empirických metod

			X	
--	--	--	---	--

Využití praktických zkušeností

X				
---	--	--	--	--

Obsahová kritéria a přínos práce

Přístup autora k řešené problematice (samostatnost, iniciativa, spolupráce s vedoucím práce)

X				
---	--	--	--	--

Naplnění cílů práce

			X	
--	--	--	---	--

Vyváženost teoretické a praktické části v daném tématu

			X	
--	--	--	---	--

Návaznost kapitol a subkapitol

			X	
--	--	--	---	--

** 0 – nehodnoceno; 1 – výborně; 2 – velmi dobře; 3 – dobře; 4 – neprospěl/a

Dosažené výsledky, odborný vklad, použiteľnosť výsledkov v praxi

				X
--	--	--	--	---

Vhodnosť prezentácie záverů práce (publikácie, referáty, apod.)

				X
--	--	--	--	---

Otázky a námety k diskusi při obhajobě:

1. Popíšte možné premenné, ktoré vstupujú do výsledkov (zníženie teploty, zvýšenie teploty) Vášho výskumu.

Celkové hodnotenie práce (klady, nedostatky):

Predkladaná práca sa venuje problematike strachu, predovšetkým jeho vplyvu na telesné prežívanie. Konkrétne chce autor overiť, či platí porekadlo, ktoré tvrdí, že v strachu lezie mráz po chrbte. Téma práce, a jej spojenie s témou strachu a exorcizmu, je zaujímavá. Práca má však výrazné nedostatky. Teoretická časť by mohla dostatočnejšie nadväzovať na časť praktickú. Autor sa venuje rôznym formám strachu (za zmienku by stálo sa venovať strachu existenciálnemu, a to strachu zo smrti), v práci mi však chýbajú štúdie venujúce sa fyziológii strachu, na ktoré by autor v praktickej časti nadväzoval. Určité tvrdenia autor nemá podložené žiadnymi zdrojmi (napr. str. 23).

V praktickej časti autor zisťuje, či platí, že pokiaľ máme strach, „lezie nám mráz po chrbte“. Zo štúdie však nie je jasné, že či sú namerané zmeny jednak štatisticky významné, a jednak, či autor skutočne meria zmeny spôsobené strachom. Pokles teploty totiž môže súvisieť i s inými premennými, ako napr. tým, že výskumné osoby nevyvíjajú telesnú aktivitu. Nevieme tiež, či sa zníženie teploty týka len oblasti chrbta, alebo celého tela, či strach v podobe chladu skutočne „lezie“, alebo sa objavuje len lokálne. Práve tu vidím absenciu teoretických poznatkov.

Práca odporúčam k obhajobe.

Doporučení k obhajobě: doporučuji/~~nedoporučuji~~*

Navrhovaná klasifikace: dobre

Datum, podpis:
22.8.2015

Mgt. et Mgr. Michal Slaninka, Ph.D.

* nehodící se, škrtněte